

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 5 maja 2022 r.
(OR. pl)

8781/22

COH 36
ENV 395
COMPET 293
SAN 245
EDUC 143
EMPL 155
RECH 218
TRANS 264
AGRI 174
POLCOM 28
RELEX 586
POSEIDOM 1
POSEICAN 1
POSEIMA 1

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	5 maja 2022 r.
Do:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, sekretarz generalny Rady Unii Europejskiej

Nr dok. Kom.:	COM(2022) 198 final
Dotyczy:	KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW Postawienie ludzi na pierwszym miejscu, zapewnienie trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, uwolnienie potencjału regionów najbardziej oddalonych UE

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2022) 198 final.

Zał.: COM(2022) 198 final

Strasburg, dnia 3.5.2022 r.
COM(2022) 198 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Postawienie ludzi na pierwszym miejscu, zapewnienie trwałego wzrostu gospodarczego
sprzyjającego włączeniu społecznemu, uwolnienie potencjału regionów najbardziej
oddalonych UE**

{SWD(2022) 133 final} - {SWD(2022) 134 final}

WPROWADZENIE

Pięć milionów obywateli UE mieszka w najbardziej oddalonych częściach Unii, czyli w regionach najbardziej oddalonych. Są to: Gwadelupa, Gujana Francuska, Martynika, Majotta, Reunion, i Saint-Martin (Francja); Azory i Madera (Portugalia) i Wyspy Kanaryjskie (Hiszpania). Regiony te, usytuowane w sposób strategiczny na Oceanie Atlantyckim, w basenie Morza Karaibskiego, w Ameryce Południowej oraz na Oceanie Indyjskim, stanowią integralną część UE.

Głównymi atutami regionów najbardziej oddalonych są: młode społeczeństwo, rozległe morskie strefy ekonomiczne, wyjątkowa różnorodność biologiczna, bogate odnawialne źródła energii, położenie i klimat sprzyjające prowadzeniu badań przestrzeni kosmicznej i działalności astrofizycznej, a także ważna infrastruktura kosmiczna. Wzrost realnego PKB na mieszkańca w niektórych z tych regionów jest wyższy niż średnia UE¹. W związku z tym różnice względem reszty UE będzie można w przyszłości zmniejszyć dzięki odpowiednim strategiom rozwojowym, reformom i inwestycjom. Ponadto regiony te służą jako placówki Unii Europejskiej na całym świecie i posiadają potencjał w zakresie zacieśniania współpracy i stosunków z otaczającymi je krajami i terytoriami.

Regiony najbardziej oddalone zmagają się jednocześnie z trwałymi ograniczeniami w rozwoju, o których mowa w art. 349 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. W traktacie przewidziano szczególne środki wsparcia dla regionów najbardziej oddalonych, w tym stosowanie prawa Unii z uwzględnieniem potrzeb tych regionów oraz specjalne warunki dostępu do programów UE.

Chociaż regiony te w znacznym stopniu różnią się od siebie, mają pewne cechy wspólne, takie jak oddalenie, charakter wyspiarski², przeważnie niewielki rozmiar, wrażliwość na zmiany klimatu, gospodarki zależne od niewielu sektorów, a wysokie wskaźniki bezrobocia i produktu krajowego brutto (PKB) są znacznie poniżej średniej unijnej i krajowej³. Majotta ma najniższy w UE PKB na mieszkańca (30 %) i najwyższe bezrobocie (27,8 %) ⁴. W ciągu ostatnich dwudziestu lat w kilku takich regionach odnotowano brak konwergencji z resztą UE⁵ i obecnie są one szczególnie narażone na wysokie ceny energii nakładające się na narastający kryzys żywnościowy, co jest wynikiem rosyjskiej inwazji na Ukrainę.

Aby wykorzystać swój potencjał, niektóre regiony najbardziej oddalone muszą jeszcze w pełni zaspokoić swoje podstawowe potrzeby, które mają istotne znaczenie dla jakości życia i realizacji celów zrównoważonego rozwoju⁶, takie jak dostęp do wody, edukacja, opieka zdrowotna czy

¹ Według obliczeń Dyirekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej dotyczących wzrostu realnego PKB na mieszkańca w latach 2000–2019 Gwadelupa, Martynika, Reunion, Majotta i Azory odnotowują wzrost realnego PKB na mieszkańca przewyższający średnią UE wynoszącą 1,2 % ([Sprawozdanie na temat spójności z 2022 r., ec.europa.eu](#)).

² Wszystkie regiony najbardziej oddalone – z wyjątkiem Gujany Francuskiej, która znajduje się w Ameryce Południowej – są wyspami lub archipelagami.

³ Eurostat, kod: nama_10r2gdp, w 2020 r. PKB według parytetu siły nabywczej wynosił w porównaniu ze średnią UE od 30 % średniej UE na Majotcie (najniższa UE) do 76 %. W latach 2010–2020 PKB Wysp Kanaryjskich w porównaniu ze średnią UE skurczył się z 83 % do 62 %; na Azorach PKB spadł z 75 % do 67 %, a na Maderze z 81 % do 69 %.

⁴ Eurostat, kod: [LFST R LFU3RT](#), ponadto jedną z najwyższych stóp bezrobocia wśród młodzieży odnotowano na Gwadelupie (41,5 %), Majotcie (55,4 %) i Martynice (38,3 %).

⁵ Eurostat, kod: [nama_10r_2gdp](#), porównanie PKB w latach 2000 i 2020.

⁶ W szczególności dotyczy to celów: „Koniec z ubóstwem”, „Dobre zdrowie i jakość życia”, „Dobra jakość edukacji”, „Równość płci”, „Czysta woda i warunki sanitarne”, „Czysta i dostępna energia”, „Wzrost gospodarczy i godna praca”, „Mniej nierówności”, „Działania w dziedzinie klimatu”.

transport. Kluczową rolę odegrają również czynniki demograficzne: biorąc pod uwagę, że do 2100 r. liczba ludności na Majotcie ma się potroić, a w Gujanie Francuskiej – podwoić, potrzeby te z pewnością odpowiednio wzrosną⁷. Niektóre regiony, takie jak Wyspy Kanaryjskie, Gujana Francuska, Majotta i Saint-Martin, znajdują się również pod znaczną presją ze strony migracji nieuregulowanej. Z drugiej strony oczekuje się, że w tym samym okresie w niektórych innych regionach najbardziej oddalonych⁸ liczba ludności znacznie spadnie z powodu emigracji osób młodych w poszukiwaniu nowych możliwości.

W niniejszym komunikacie przedstawiono priorytety działań UE we współpracy z tymi regionami i na ich rzecz. W czasach po kryzysie związanym z COVID-19 komunikat poświęcono przede wszystkim postawieniu mieszkańców tych regionów na pierwszym miejscu i zapewnieniu im drogi do trwałej odbudowy i trwałego rozwoju. Muszą one być oparte na transformacji ekologicznej i cyfrowej, które wyznaczą kierunek spójnych, odpornych i włączających przemian społecznych, dywersyfikacji gospodarczej i tworzenia miejsc pracy, co przyczyni się do zaspokojenia potrzeb społeczeństwa. Komunikat opiera się na wdrożeniu strategicznego partnerstwa z tymi regionami z 2017 r.⁹, przedstawionego w sprawozdaniu dla Parlamentu Europejskiego i Rady z 2020 r.¹⁰

Specyfikę regionów najbardziej oddalonych uwzględniono w specjalnych przepisach, funduszach i programach UE. Komisja zobowiązuje się do dalszego uwzględniania specyfiki tych regionów w przepisach unijnych i polityce unijnej, aby pobudzić ich rozwój za pomocą podejścia dostosowanego do ich potrzeb i do danego miejsca. W niniejszym komunikacie przedstawiono proponowane przez Komisję inicjatywy, stanowiące uzupełnienie i wsparcie działań regionalnych i krajowych. Komisja będzie w szczególności rozwijać dialog z tymi regionami, udzielać im wsparcia dostosowanego do ich potrzeb oraz pomagać w zwiększaniu zdolności administracyjnych, tak aby regiony te mogły w pełni wykorzystać swój potencjał i skorzystać ze strategii politycznych UE.

Chociaż UE odgrywa główną rolę w uwalnianiu potencjału wzrostu regionów najbardziej oddalonych, ich dobrobyt i rozwój ostatecznie zależą od decyzji i działań samych regionów i ich państw członkowskich. To na nich spoczywa obowiązek kształtowania i wdrażania strategii rozwoju dostosowanych do potrzeb każdego regionu, określania właściwych priorytetów i pełnego wykorzystania możliwości finansowania, jakie dają instrumenty europejskie. Strategie takie muszą obejmować przewidywanie i zaspokajanie potrzeb obywateli, usuwanie przeszkód w rozwoju, wykorzystywanie atutów, dywersyfikację gospodarki, zwiększanie samowystarczalności, rozszerzanie powiązań handlowych, rozwijanie umiejętności i tworzenie miejsc pracy.

W związku z tym chociaż w niniejszym komunikacie przedstawiono szereg inicjatyw, które należy opracować na poziomie UE, wezwano również te regiony i ich państwa członkowskie do podjęcia odpowiednich działań, na przykład uwzględnienia ich specyfiki w strategiach i instrumentach przekrojowych, w tym w Instrumencie na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF)¹¹ i funduszach polityki spójności¹² oraz w narzędziach horyzontalnych, takich

⁷ Eurostat, kod: [proj_19rp3](#), populacja Majotty wzrosła z 279 000 w 2020 r. do 782 000 w 2100 r.; populacja Gujany wzrosła z 289 000 w 2020 r. do 591 000 w 2100 r.

⁸ Eurostat, kod: [proj_19rp3](#), Madera, Azory, Martynika i Gwadelupa.

⁹ COM(2017) 623 final.

¹⁰ COM(2020) 104 final.

¹¹ [Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności \(ec.europa.eu\)](#); Rozporządzenie (UE) 2021/241

¹² Rozporządzenie (UE) 2021/1058. Rozporządzenie (UE) 2021/1057

jak Instrument Wsparcia Technicznego (TSI)¹³. W komunikacie zaproponowano również zwrócenie szczególnej uwagi na te regiony w odpowiednich działaniach na rzecz osiągnięcia celów ogólnounijnych, np. w ramach Europejskiego filaru praw socjalnych¹⁴ i działań w dziedzinie klimatu.

W niniejszym komunikacie uwzględniono rezultaty konsultacji publicznych przeprowadzonych w okresie od lipca do listopada 2021 r.¹⁵, czterech ukierunkowanych spotkań z przedstawicielami regionów najbardziej oddalonych i ich państw członkowskich, spotkań dwustronnych z przedstawicielami administracji regionów najbardziej oddalonych, deklarację Konferencji Przewodniczących Regionów Najbardziej Oddalonych (CPRUP) z listopada 2021 r.¹⁶, wspólne stanowisko państw członkowskich i regionów najbardziej oddalonych ze stycznia 2022 r.¹⁷, rezolucję Parlamentu Europejskiego¹⁸, badanie dotyczące wpływu pandemii w tych regionach¹⁹, jak również opinie Komitetu Regionów (KR) i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES)²⁰. Komunikat opiera się również na propozycjach wynikających z Konferencji w sprawie przyszłości Europy.

1. REAKCJA NA PANDEMIE COVID-19 I ZWIĄZANY Z NIĄ KRYZYS

Regiony najbardziej oddalone zostały szczególnie mocno dotknięte kryzysem związanym z COVID-19. Na Wyspach Kanaryjskich bezrobocie młodzieży wzrosło gwałtownie z 35,4 % w 2019 r. do 57,7 % w 2020 r.²¹ W Saint-Martin liczba osób poszukujących pracy wzrosła do końca 2020 r. o ponad 16 % w porównaniu z rokiem poprzednim. W latach 2019–2020 PKB spadł o 11 % na Wyspach Kanaryjskich i o 7 % na Maderze w porównaniu ze spadkiem o 7 % w Hiszpanii i o 3 % w Portugalii²². Regiony najbardziej oddalone ucierpiały również z powodu zakłóceń w łańcuchach dostaw. W tym kontekście w ramach europejskiego semestru z 2020 r. wezwano odpowiednie państwa członkowskie do prowadzenia w tych regionach ukierunkowanych strategii politycznych w celu zmniejszenia ryzyka, że dysproporcje się powiększą²³.

Komisja wdrożyła środki mające na celu złagodzenie skutków pandemii. W ramach inicjatyw inwestycyjnych w odpowiedzi na koronawirusa CRII i CRII+²⁴ skierowano fundusze polityki spójności na wsparcie sektora zdrowia, zatrudnienia, telepracy i nauczania na odległość. Tymczasowe ramy środków pomocy państwa²⁵ umożliwiły środki na wsparcie przedsiębiorstw (zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw) i utrzymanie zatrudnienia w regionach najbardziej

¹³ Rozporządzenie (UE) 2021/240.

¹⁴ [Europejski filar praw socjalnych \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu).

¹⁵ [Regiony najbardziej oddalone – odnowienie partnerstwa strategicznego Komisji z tymi regionami \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu).

¹⁶ CPRUP – Conférence des Présidents des Régions ultrapériphériques, [deklaracja CPRUP z listopada 2021 r. \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu); [załącznik do deklaracji CPRUP \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu).

¹⁷ [Wspólne stanowisko państw członkowskich i regionów najbardziej oddalonych ze stycznia 2022 r. \(outre-mer.gouv.fr\)](https://www.outre-mer.gouv.fr).

¹⁸ Rezolucja Parlamentu Europejskiego (2020/2120(INI)).

¹⁹ [Badanie na temat wpływu COVID-19 na regiony najbardziej oddalone – sprawozdanie końcowe, październik 2021 r.](https://ec.europa.eu)

²⁰ Opinia Komitetu Regionów CDR 3319/2020; opinia EKES ECO/567.

²¹ Dane dotyczą porównania między IV kwartałem 2019 r. a IV kwartałem 2020 r.

²² Eurostat, kod: [nama_10r_2gdp](https://ec.europa.eu), standard siły nabywczej (PPS) na mieszkańca w % średniej w UE-27 (z 2020 r.).

²³ Zalecenia Rady w sprawie krajowego programu reform na 2020 r. Francji (8429/20), Hiszpanii (8428/20) i Portugalii (8441/20).

²⁴ Rozporządzenie (UE) 2020/460. Rozporządzenie (UE) 2020/558

²⁵ [Polityka konkurencji – tymczasowe ramy środków pomocy państwa \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu). Komunikat Komisji „Tymczasowe ramy środków pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki w kontekście trwającej epidemii COVID-19” (Dz.U. C 911 z 20.3.2020, s. 1), zmieniony komunikatami Komisji C(2020) 2215 (Dz.U. C 112I z 4.4.2020, s. 1), C(2020) 3156 (Dz.U. C 164 z 13.5.2020, s. 3), C(2020) 4509 (Dz.U. C 218 z 2.7.2020, s. 3), C(2020) 7127 (Dz.U. C 340I z 13.10.2020, s. 1), C(2021) 564 (Dz.U. C 34 z 1.2.2021, s. 6) i C(2021) 8442 (Dz.U. C 473 z 24.11.2021, s. 1).

oddalonych, przy czym niektóre z nich współfinansowano w ramach wsparcia na rzecz odbudowy służącej spójności (REACT-EU)²⁶. Komisja zatwierdziła na przykład ponad 20 programów pomocy mających na celu ochronę miejsc pracy i przedsiębiorstw na Azorach i Maderze. Ponadto w ramach programu REACT-EU przewidziano kwotę 146 mln EUR dla regionów najbardziej oddalonych, oprócz środków przydzielonych dla ich państw członkowskich. Na przykład prawie jedną trzecią francuskiej puli środków REACT-EU przeznaczono dla regionów najbardziej oddalonych (1,2 mld EUR z 3,9 mld EUR) na wsparcie transformacji ekologicznej i cyfrowej (np. Wi-Fi na Gwadelupie) oraz rozbudowę infrastruktury (np. nowe szkoły w Gujanie Francuskiej). Jako główny element inicjatywy NextGenerationEU²⁷, RRF ma na celu zwiększanie odporności państw członkowskich oraz wspieranie transformacji ekologicznej i cyfrowej. Odpowiednie krajowe plany odbudowy i zwiększania odporności (RRP) obejmują inwestycje w regionach najbardziej oddalonych dotyczące sieci szerokopasmowych, czystej energii i transportu, renowacji budynków, dostępu do zatrudnienia, kształcenia i szkolenia, cyfryzacji, mieszkalnictwa socjalnego, przystosowania się do zmiany klimatu oraz zapobiegania klęskom żywiołowym i odporności na nie. W planie portugalskim przeznaczono środki na transformację związaną z klimatem i transformację cyfrową na Azorach i Maderze.

²⁶ Rozporządzenie (UE) 2020/2221.

²⁷ Rozporządzenie Rady (UE) 2020/2094.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone do:

- zaspokajania potrzeb regionów najbardziej oddalonych i zwiększania ich odporności we wszystkich sektorach i łańcuchach dostaw, w szczególności w ramach wykonywania RRP i programów polityki spójności; pełnego wykorzystania REACT-EU na rzecz regionów najbardziej oddalonych oraz przyspieszenia wdrażania.

Komisja zamierza:

- zwracać szczególną uwagę na regiony najbardziej oddalone w różnych obszarach polityki w odpowiednich sprawozdaniach krajowych w ramach europejskiego semestru;
- uwzględniać w ramach instrumentu nadzwyczajnego jednolitego rynku kwestie związane z odpornością łańcucha dostaw w regionach najbardziej oddalonych²⁸ poprzez odpowiednią gotowość na wypadek sytuacji kryzysowej i zarządzanie kryzysowe.

2. TRWAŁA ODBUDOWA I WZROST GOSPODARCZY SPRZYJAJĄCE WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU

Aby kontynuować dążenia Europy do odbudowy w warunkach dużej niepewności spowodowanej inwazją rosyjską na Ukrainę na początku 2022 r. strategii odbudowy i wzrostu należy jednak dostosować do każdego z regionów najbardziej oddalonych, aby zaspokoić szczególne potrzeby ich ludności (rozdział 2.1), wesprzeć sektory, które najbardziej ucierpiały, zdywersyfikować i zmodernizować gospodarkę poprzez wykorzystanie atutów posiadanych przez te regiony (rozdział 2.2) w oparciu o transformację ekologiczną i cyfrową (rozdział 2.3).

2.1. LUDZIE NA PIERWSZYM MIEJSCU: SPRAWIEDLIWE I RÓWNE SZANSE DLA WSZYSTKICH

W regionach najbardziej oddalonych występuje średnio najwyższy w UE poziom ubóstwa, analfabetyzmu, bezrobocia, młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nie szkolącej się (NEET) oraz najniższy poziom wykształcenia. W niektórych z tych regionów wiele osób nie ma dostępu do czystej wody, godnych warunków mieszkaniowych, energii elektrycznej, edukacji, opieki zdrowotnej, transportu publicznego i internetu.

Na pierwszym miejscu w procesie odbudowy należy postawić ludzi, aby jakość życia w tych regionach zbliżyła się do średniej unijnej i krajowej. W związku z tym działania na rzecz odbudowy powinny rozpocząć się od pomocy w zmniejszaniu ubóstwa, zaspokajaniu podstawowych potrzeb ludności, a w szczególności tworzeniu możliwości dla dzieci i osób młodych za pomocą podejścia zintegrowanego uwzględniającego politykę krajową oraz inwestycje w podstawową infrastrukturę, wysokiej jakości usługi publiczne i zdolności administracyjne, uzupełnione za pomocą strategii politycznych i funduszy UE. W tym kontekście istotne jest wspieranie regionów najbardziej oddalonych we wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych oraz w osiągnięciu określonych na szczycie w Porto celów na 2030 r. w obszarach zatrudnienia, umiejętności i ograniczania ubóstwa²⁹.

Przeciwdziałanie ubóstwu, propagowanie równości i włączenia społecznego

²⁸ W swojej opinii CDR 3319/2020 Komitet Regionów zauważył, że kryzys spowodował poważne problemy z dystrybucją żywności w regionach najbardziej oddalonych.

²⁹ [Szczycie Społeczne w Porto – Zobowiązanie społeczne z Porto \(2021portugal.eu\)](#): do 2030 r. zatrudnienie powinno mieć co najmniej 78 % osób w wieku 20–64 lat; co najmniej 60 % wszystkich dorosłych powinno co roku uczestniczyć w szkoleniach; liczba osób zagrożonych ubóstwem powinna spaść o co najmniej 15 mln.

W 2019 r. zagrożonych ubóstwem było 28,5 % osób na Wyspach Kanaryjskich, 31,8 % na Azorach i 27,8 % na Maderze, czyli dużo powyżej średniej unijnej i średnich krajowych³⁰. Wskaźnik ubóstwa na Gwadelupie (34 %) jest ponad dwukrotnie wyższy niż we Francji metropolitalnej (14 %)³¹. Na obszarach wiejskich Reunionu połowa osób żyje poniżej progu ubóstwa³². Dzieci i inne słabsze grupy społeczne, takie jak osoby starsze, są bardziej narażone na ubóstwo. Na przykład w 2017 r. 80 % dzieci na Majotcie i 60 % w Gujanie Francuskiej żyło w gospodarstwie domowym zagrożonym ubóstwem³³.

Ponadto w regionach najbardziej oddalonych luka w zatrudnieniu między kobietami a mężczyznami jest znacznie większa niż średnia UE i jest szczególnie wyraźna na Majotcie, gdzie odsetek zatrudnionych kobiet jest o około połowę niższy niż w przypadku mężczyzn (odpowiednio 23,9 % i 41,9 %³⁴). Bezrobocie wśród kobiet jest wyższe niż wśród mężczyzn we wszystkich regionach najbardziej oddalonych, z wyjątkiem Reunionu³⁵. Działanie na rzecz szerszego uczestnictwa kobiet w rynku pracy może zwiększyć wskaźnik zatrudnienia, przyczyniając się w ten sposób do osiągnięcia celu Europejskiego filaru, jakim jest zatrudnienie na poziomie 78 % do 2030 r. Wymaga to wprowadzenia odpowiednich środków poprawiających równowagę między życiem zawodowym a prywatnym, a także zapewnienia dobrej jakości wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz opieki długoterminowej.

W tym kontekście zasadnicze znaczenie mają działania służące zniwelowaniu różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn w obszarze zatrudnienia, opieki, wynagrodzeń i w procesie podejmowania decyzji oraz położenie kresu przemocy ze względu na płeć³⁶, jak określono w europejskiej strategii na rzecz równouprawnienia płci³⁷. Strategia UE na rzecz praw dziecka³⁸ oraz europejska gwarancja dla dzieci³⁹ mogą również posłużyć jako plany działania w odniesieniu do inicjatyw służących ochronie dzieci w regionach najbardziej oddalonych i pomóc im w korzystaniu z przysługujących im praw. Do osiągnięcia tych celów można wykorzystać fundusze unijnej polityki spójności – w tym Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+). Na przykład w latach 2014–2020 ze środków EFRR przeznaczono 82 mln EUR na wsparcie infrastruktury opieki nad dziećmi i obiektów socjalnych na Maderze i Azorach. Inwestycje ze środków EFS+ w regionach najbardziej oddalonych mogą pomóc w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, a także w zapewnieniu pomocy żywnościowej i materialnej osobom najbardziej potrzebującym.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- określiły cele dotyczące wdrażania **Europejskiego filaru praw socjalnych** w regionach najbardziej oddalonych, przyczyniając się do osiągnięcia jego celów ogólnych; zapewniły, by środki stosowane w tym obszarze odpowiadały na wyzwania specyficzne dla tych regionów; w pełni wykorzystały EFRR i EFS+, w tym specjalną dodatkową alokację dla regionów najbardziej oddalonych, do realizacji celów, założeń i działań w ramach filaru;
- przygotowały w ramach polityki krajowej środki służące **ograniczeniu ubóstwa** w tych

³⁰ Eurostat, kod: [ilc_peps11](#), średnie: Portugalia 17,2 i Hiszpania 20,7.

³¹ INSEE [Analyses Guadeloupe nr 43](#), 2020 r.

³² INSEE [Niveaux de vie et pauvreté à La Réunion en 2017 nr 169](#), 2020 r.

³³ INSEE [Première nr 1804](#), 2020 r.

³⁴ Eurostat, kod: [LFST_R_LFE2EMPRTN](#).

³⁵ Eurostat, kod: [LFST_R_LFU3RT](#), 2020 r.

³⁶ COM(2022) 105 final.

³⁷ COM(2020) 152 final.

³⁸ COM(2021) 142 final.

³⁹ Zalecenie Rady (UE) 2021/1004.

regionach, koncentrując się na słabszych grupach społecznych, w tym na osobach starszych; oceniły wpływ reform na poziom ubóstwa i nierówności;

- zwróciły szczególną uwagę na specyfikę regionów najbardziej oddalonych przy wdrażaniu w nich **gwarancji dla młodzieży i dzieci**, a w szczególności planów działania w ramach europejskiej gwarancji dla dzieci;
- wykorzystywały fundusze krajowe i unijne, a w szczególności EFS+, do wspierania osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy; dostępu osób z niepełnosprawnościami do zatrudnienia, promując ich włączenie społeczne; równych warunków pracy oraz ochrony ofiar przemocy.

Komisja zamierza:

- wspierać regiony najbardziej oddalone we wdrażaniu **Europejskiego filaru praw socjalnych**; uwzględniać ich specyfikę w inicjatywach w ramach odpowiedniego planu działania; monitorować wdrażanie za pomocą procesu europejskiego semestru; organizować dyskusje wysokiego szczebla na temat wdrażania w tych regionach;
- ocenić wymiar regionów najbardziej oddalonych w krajowych planach działania wdrażających **europejską gwarancję dla dzieci** w celu zapewnienia dzieciom w tych regionach takich samych możliwości jak w innych częściach UE oraz wspierać wymianę najlepszych praktyk;
- monitorować działania tych regionów w zakresie **ograniczania ubóstwa**, integracji i równości oraz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet⁴⁰;
- wspierać działania w ramach EFS+ służące zmniejszeniu wykluczenia społecznego; monitorować realizację strategii włączenia społecznego (np. dostęp do podstawowych usług);
- wspierać uczestnictwo regionów najbardziej oddalonych w europejskiej sieci regionów na rzecz gospodarki społecznej oraz w programie europejskich misji na rzecz gospodarki społecznej.

Dostęp do odpowiednich warunków mieszkaniowych, wody, internetu oraz przystępnych cenowo transportu i energii

W niektórych regionach najbardziej oddalonych wiele osób nie ma odpowiednich warunków życia i dostępu do podstawowych usług. W Gujanie Francuskiej 53 % osób żyje w przeludnionych mieszkaniach (8 % we Francji metropolitalnej), a na Majotcie 56 % mieszkań jest przeludnionych⁴¹. W niektórych regionach dostęp do wody jest niewystarczający: na Majotcie jedna trzecia gospodarstw domowych nie ma dostępu do bieżącej wody⁴²; w Gujanie Francuskiej ponad 30 % ludności nie ma dostępu do ciepłej wody⁴³; na Gwadelupie ludzie nie mają stałego dostępu do wody z powodu wycieków z sieci wodociągowej⁴⁴. Wysokie ceny energii, dodatkowo zwiększone w wyniku rosyjskiej inwazji na Ukrainę, mogą spowodować, że wiele osób nie będzie mogło zapłacić rachunków za energię elektryczną. Brak transportu publicznego wpływa na dostęp do usług, edukacji i możliwości zatrudnienia.

⁴⁰ COM(2022) 105 final.

⁴¹ [Informacje na temat Francji na podstawie danych INSEE.](#)

⁴² INSEE [Analyses Mayotte nr 18](#), 2019.

⁴³ INSEE [Dossier Guyane nr 10](#), 2020.

⁴⁴ W 2019 r. na Gwadelupie średni wskaźnik ubytków wody z powodu problemów infrastrukturalnych wyniósł 63 %. Stan 2/3 obiektów oczyszczania ścieków jest niezadawalający. [Eau et assainissement – Rapport chiffres clés \(guadeloupe.developpement-durable.gouv.fr\).](#)

Ważną rolę w zaspokajaniu niektórych z tych podstawowych potrzeb odgrywają fundusze polityki spójności. Na przykład w latach 2014–2020 z EFRR i Funduszu Spójności⁴⁵ przeznaczono 116 mln EUR na zrównoważony transport miejski, infrastrukturę wodną i energetyczną na Maderze i Azorach. W planach odbudowy i zwiększania odporności Portugalii i Francji przewidziano inwestycje w budownictwo socjalne. Zaspokojenie podstawowych potrzeb ludności wymaga znacznych krajowych inwestycji w infrastrukturę, uzupełnionych funduszami UE. Należy to uwzględnić podczas programowania funduszy UE oraz we wnioskach o finansowanie w ramach takich programów UE jak instrument „Łącząc Europę”⁴⁶.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- zapewniły dostęp do odpowiednich i przystępnych cenowo mieszkań, wody, energii elektrycznej, transportu i internetu; poszukały synergii między budżetami krajowymi a unijnymi funduszami i narzędziami, w tym funduszami polityki spójności; określiły cele na poziomie regionalnym dotyczące zaspokojenia podstawowych potrzeb.

Komisja zamierza:

- wspierać regiony najbardziej oddalone i ich państwa członkowskie w wytwarzaniu efektu synergii między budżetami krajowymi a różnymi funduszami i programami UE – takimi jak EFRR, EFS+, Fundusz Spójności i instrument „Łącząc Europę” – w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb ludności.

Dostęp do opieki zdrowotnej

Chociaż systemy opieki zdrowotnej w regionach najbardziej oddalonych znacznie się różnią, wszystkie charakteryzują się mniejszymi możliwościami i mniejszą liczbą personelu służby zdrowia niż średnia krajowa i unijna⁴⁷. Pandemia COVID-19 pokazała, że regiony te są bardzo podatne na zagrożenia i bardzo odizolowane. Problemem w tych regionach jest również krótkie średnie trwanie życia⁴⁸, szczególnie wysoki wskaźnik umieralności niemowląt⁴⁹, występowanie chorób tropikalnych i zanieczyszczenie środowiska⁵⁰. Należy zwiększyć zdolności w zakresie medycyny, zwiększyć dostęp do opieki zdrowotnej, promocji zdrowia i profilaktyki chorób oraz zwiększyć gotowość na wypadek pandemii.

Źródłem wsparcia mogą być fundusze polityki spójności i RRF np. w przypadku infrastruktury, sprzętu, kształcenia medycznego i rozwiązań w zakresie dobrostanu cyfrowego. Na przykład we francuskim RRP przewidziano inwestycje w modernizację szpitali w regionach najbardziej oddalonych. W ramach Programu UE dla zdrowia⁵¹ można wspierać działania mające na celu zmniejszenie nierówności w dostępie do opieki zdrowotnej oraz zwiększenie gotowości na wypadek sytuacji kryzysowych, rozwój e-zdrowia oraz promocję zdrowia i profilaktyki chorób.

⁴⁵ Z Funduszu Spójności korzystają portugalskie regiony najbardziej oddalone.

⁴⁶ Rozporządzenie (UE) 2021/1153.

⁴⁷ Eurostat, kod: [HLTH_RS_PRSRG](#), na Majotcie pracuje 81 lekarzy na 100 000 osób; w Gujanie Francuskiej – 219, średnia w UE – 391.

⁴⁸ Eurostat, kod: [DEMO_R_MLIFEXP](#), średnia długość trwania życia wynosi 78,8 na Azorach i na Maderze, podczas gdy w Portugalii jest to 81,9 lat.

⁴⁹ Eurostat, kod: [DEMO_R_MINFIND](#), umieralność niemowląt w Gujanie Francuskiej jest prawie trzykrotnie wyższa niż średnia UE (9,7 w Gujanie, podczas gdy średnia w UE wynosi 3,4).

⁵⁰ W przeszłości na Karaibach stosowano chlordekon, pestycyd zakazany w UE od 2003 r., który jest powiązany z podwyższonymi wskaźnikami zachorowalności na raka.

⁵¹ Rozporządzenie (UE) 2021/522.

Możliwości dla młodzieży: kształcenie, szkolenie, wsparcie zatrudnienia i przedsiębiorczość

Regiony najbardziej oddalone cierpią z powodu wysokiego bezrobocia wśród młodzieży i drenażu mózgow. Bezrobocie wśród młodzieży przekracza 50 % na Wyspach Kanaryjskich i Majotcie oraz około 40 % na Gwadelupie, Martynice i Reunionie, co znacznie przewyższa średnią unijną wynoszącą 16 %. Regiony te charakteryzują się szczególnie wysokim udziałem młodzieży NEET (33,6 % w Gujanie Francuskiej i 24,6 % na Reunionie, odpowiednio trzykrotnie i dwukrotnie więcej niż średnia Francji i UE) oraz szczególnie wysoką liczbą osób wcześniej kończących naukę (27 % na Azorach, trzykrotnie więcej niż średnia Portugalii wynosząca 8,9 %) ⁵⁵.

Również poziom wykształcenia jest w tych regionach niższy. Analfabetyzm jest we francuskich regionach najbardziej oddalonych zjawiskiem powszechnym: w zależności od regionu problemy z czytaniem ma 30–73 % siedemnastolatków (znacznie powyżej średniej krajowej wynoszącej 9,6 %) ⁵⁶. W tym kontekście unijną pomoc należy wykorzystać przede wszystkim do wspierania kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie, zgodnie z wynikami konsultacji publicznych z 2021 r. Plan działania w ramach Europejskiego filaru praw socjalnych ma na celu obniżenie do 2030 r. poziomu młodzieży NEET z 12,6 % (2019 r.) do 9 %, w szczególności dzięki stworzeniu lepszych perspektyw zatrudnienia dla osób młodych. W ramach gwarancji dla młodzieży państwa członkowskie zobowiązały się do zapewnienia osobom młodym możliwości zatrudnienia, kształcenia, przygotowania zawodowego lub stażu w ciągu czterech miesięcy od zakończenia kształcenia lub pracy.

W tym kontekście UE wspiera rozwój umiejętności w regionach najbardziej oddalonych za pomocą szeregu instrumentów. W latach 2021–2027 wsparcie z EFS+ obejmie szkolenia, zapobieganie wczesnemu przerywaniu nauki i poradnictwo zawodowe, zatrudnienie osób młodych, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, przy czym co najmniej 12,5 % alokacji w ramach programu będzie przeznaczona na wspieranie osób młodych. Istotną rolę do odegrania będą miały również RRP – na przykład we francuskim RRP przewidziano wsparcie dla instytucji szkolnictwa wyższego na Gwadelupie i Reunionie. W latach 2014–2020 z kształcenia i szkolenia sfinansowanego ze środków EFS skorzystało prawie 25 000 osób z Martyniki. Nowa dodatkowa alokacja w ramach EFS+ dla regionów najbardziej oddalonych będzie poświęcona wspieraniu kształcenia i szkolenia zawodowego, przygotowania zawodowego, przejścia od kształcenia do zatrudnienia, zatrudnienia i mobilności młodzieży. Komponent EFS+ dotyczący zatrudnienia i innowacji społecznych można wykorzystać do wspierania przedsiębiorstw społecznych w uzyskiwaniu dostępu do finansowania oraz do zwiększania mobilności pracowników i unowocześniania polityki zatrudnienia. Nowa inicjatywa ALMA (z ang.: Aim, Learn, Master, Achieve – mierz wysoko, ucz się, osiągnij biegłość, realizuj cele) finansowana ze środków tego funduszu jest inicjatywą aktywnego włączenia, która wspiera młodzież NEET znajdującą się w niekorzystnej sytuacji w zdobyciu doświadczenia zawodowego za granicą i doświadczenia umożliwiającego wejście na rynek pracy i uczestnictwo w życiu społecznym. Inicjatywa ta ma w szczególności na celu włączenie młodych ludzi z regionów wiejskich, peryferyjnych i słabiej rozwiniętych oraz zapewnienie im doświadczenia edukacyjnego związanego z pracą w innym państwie członkowskim. Może również wspierać mobilność osób młodych z regionów najbardziej oddalonych do sąsiadujących państw trzecich i do głównej części UE.

⁵⁵ Eurostat, kod: [EDAT_LFSE_16](#).

⁵⁶ [Convention Nationale des Associations de Protection de l'Enfant, La protection de l'enfance en Outre-mer. Etat des lieux et phenomenes emergents \(cnape.fr\)](#).

Pozycję osób młodych wzmocnią różne inicjatywy w ramach Europejskiego Roku Młodzi 2022, w tym nowa inicjatywa skierowana wyłącznie do osób młodych z regionów najbardziej oddalonych. Dodatkowe wsparcie dla studentów z tych regionów na studia za granicą zapewnia program Erasmus+⁵⁷, w tym poprzez współpracę z sąsiednimi państwami trzecimi. W latach 2014–2020 w projektach mobilności realizowanych w ramach programu Erasmus+ wzięło udział 28 500 osób ze wszystkich regionów najbardziej oddalonych⁵⁸. Dzięki swojej strategii włączenia i różnorodności Komisja pomaga osobom młodym z tych regionów uczestniczyć w programie Erasmus+ i w Europejskim Korpusie Solidarności. Istotne jest również wspieranie młodych naukowców z tych regionów i działanie na rzecz zwiększania ich udziału w unijnym programie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa”⁵⁹ oraz tworzenie atrakcyjnych możliwości zatrudnienia dla osób młodych w ich regionach. Komisja opracowuje również inicjatywę mającą na celu złagodzenie wyzwań związanych z drenażem mózgow w dotkniętych obszarach UE, takich jak regiony najbardziej oddalone, oraz określenie potencjalnych rozwiązań.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- utworzyły w ramach gwarancji dla młodzieży programy przygotowania zawodowego, utrzymywania miejsc pracy i zatrudniania skierowane do osób młodych w regionach najbardziej oddalonych, wykorzystując fundusze UE i uwzględniając problematykę płci; włączyły inicjatywę ALMA do programów EFS+; testowały modele edukacji cyfrowej;
- ustaliły, jakie umiejętności są potrzebne w regionach najbardziej oddalonych; wykorzystwały środki z EFS+, w tym dodatkową alokację w wysokości 370 mln EUR, na poprawę kształcenia, szkolenia, mobilności i zatrudnienia młodzieży;
- zapewniły osobom młodym poradnictwo zawodowe; uwzględniły problematykę płci; utworzyły punkty kompleksowej obsługi, aby pomóc w znalezieniu pierwszej pracy;
- wykorzystwały program Interreg do dalszego rozwijania regionalnych programów na rzecz mobilności edukacyjnej w synergii z programem Erasmus+.

Komisja zamierza:

- utworzyć w ramach Europejskiego Roku Młodzi 2022 program dotacji w wysokości 1 mln EUR umożliwiający osobom młodym przygotowywanie i realizację projektów na szczeblu lokalnym, ze szczególnym uwzględnieniem równości i włączenia społecznego, obejmujący pomoc techniczną Komisji udzielaną w ramach EFRR;
- uwzględniać specyfikę tych regionów w rocznych programach prac dotyczących EFS+; wspierać te regiony w wykorzystywaniu nowej dodatkowej alokacji w ramach EFS+ i monitorować te działania;
- uznać specyfikę regionów najbardziej oddalonych i wspierać ich udział w **programach prac Erasmus+**, w tym w wymianach z państwami trzecimi⁶⁰, oraz **inicjatywie przewodniej na rzecz europejskich szkół wyższych** i w centrach doskonałości zawodowej;
- współpracować z agencjami krajowymi w celu dalszego wspierania uczestnictwa osób młodych z regionów najbardziej oddalonych w programie **Erasmus+ i Europejskim Korpusie Solidarności**;

⁵⁷ Rozporządzenie (UE) 2021/817.

⁵⁸ Tablica wskaźników EAC.

⁵⁹ Rozporządzenie (UE) 2021/695.

⁶⁰ Parlament Europejski, KR i CPRUP wzywają do podjęcia działań mających na celu zwiększenie udziału regionów najbardziej oddalonych w programie Erasmus+ oraz wspieranie wymiany z krajami sąsiadującymi.

- dostarczać dostosowane do potrzeb informacje w celu wspierania uczestnictwa osób młodych z regionów najbardziej oddalonych w ramach inicjatywy Interreg Wolontariat Młodzieży, np. w krajach sąsiadujących;
- uwzględniać specyfikę regionów najbardziej oddalonych w inicjatywie „Drogi do sukcesów w szkole”, mającej na celu ograniczenie zjawiska wczesnego kończenia nauki;
- uwzględniać specyfikę regionów najbardziej oddalonych w przyszłej inicjatywie mającej na celu złagodzenie wyzwań związanych z drenażem mózgow.

2.2. WYKORZYSTYWANIE ATUTÓW, ZMNIEJSZANIE OGRANICZEŃ, DZIAŁANIE UKIERUNKOWANE NA NAJWAŻNIEJSZE SEKTORY

Regiony najbardziej oddalone znacznie różnią się od siebie. Każdy region ma swoje własne ograniczenia i atuty, od rolnictwa i turystyki po niebieską gospodarkę i przestrzeń kosmiczną. Poziom rozwoju gospodarek tych regionów jest bardzo zróżnicowany – najniższy jest na Majotcie (30 % PKB UE) i w Gujanie Francuskiej (46 %), a najwyższy na Maderze (69 %) i Martynice (76 %). To silne zróżnicowanie wymaga zastosowania strategii rozwoju regionalnego, które są dostosowane do potrzeb. Najważniejsza dla odbudowy i rozwoju tych regionów jest dywersyfikacja ich gospodarek poprzez skupienie się na ich wartości dodanej, zgodnie z ich strategiami inteligentnej specjalizacji.

Kryzys związany z COVID-19 oraz obecny wzrost cen energii i żywności w związku z rosyjską inwazją na Ukrainę ujawnił potrzebę zapewnienia tym regionom oddalonym pewnego poziomu samodzielności w zakresie rolnictwa i dostaw energii oraz dywersyfikacji źródeł. Szansą na dywersyfikację i ekologizację sektora oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy są przyjazne dla środowiska możliwości produkcji żywności. W przewyciężeniu niedoborów energii i w dekarbonizacji koszyka energetycznego pomoc może również wykorzystanie instalacji wytwarzających czystą energię, opartych np. na energii słonecznej i wiatrowej.

Badania naukowe, innowacje i inteligentna specjalizacja

Regiony najbardziej oddalone aktualizują swoje strategie inteligentnej specjalizacji⁶¹ pod kątem wspierania innowacji w sektorach o największym potencjale, a mianowicie w sektorze rolno-spożywczym, biogospodarce, zrównoważonej niebieskiej gospodarce, szkoleniach i badaniach w zakresie medycyny tropikalnej, turystyce i sektorze kreatywnym. Wspieranie badań naukowych i innowacji może pomóc tym regionom w wykorzystaniu ich atutów i zintegrowaniu ich z europejską przestrzenią badawczą (EPB). Komisja będzie dążyć do zwiększenia dostępu do najlepszych rozwiązań i zniwelowania różnic w zakresie innowacyjności⁶². Dzięki poprzedniemu programowi ramowemu „Horyzont 2020” regiony najbardziej oddalone mogły zwiększyć swoje możliwości badawcze za pomocą projektu FORWARD⁶³. Wszystkie regiony najbardziej oddalone objęto komponentem programu „Horyzont Europa” dotyczącym „rozszerzenia uczestnictwa i rozpowszechniania doskonałości”, którego celem jest wspieranie krajów słabiej rozwiniętych pod względem badań naukowych. Najnowsze zaproszenia do składania projektów w ramach programu „Horyzont Europa”, np. dotyczące różnorodności biologicznej mórz lub odbudowy ekosystemów, uwzględniają specyfikę regionów najbardziej oddalonych. Należy zbadać synergie między EFRR i programem „Horyzont Europa”, np. łączne finansowanie i wspieranie projektów,

⁶¹ COM(2017) 376 final.

⁶² COM(2020) 628 final.

⁶³ [FORWARD Wspieranie doskonałości badawczej w regionach najbardziej oddalonych UE \(forward-h2020.eu\)](https://forward-h2020.eu)

które otrzymały znak jakości „pieczęć doskonałości”. Program „Horyzont Europa” dodatkowo wzmacnia współpracę między krajowymi programami badań naukowych i innowacji, umożliwiając państwom określenie wspólnych priorytetów dla swoich regionów najbardziej oddalonych i organizację wspólnych zaproszeń do składania wniosków. Misja w zakresie odbudowy naszych oceanów i zasobów wodnych do 2030 r.” w ramach programu „Horyzont Europa” stwarza dodatkowe możliwości wspierania lokalnych badań naukowych i innowacji.

EFRR posłuży do wspierania innowacji za pośrednictwem głównych programów funduszu, programów Interreg oraz inicjatywy dotyczącej międzyregionalnych inwestycji innowacyjnych, która umożliwi zwiększanie skali projektów międzyregionalnych w obszarach inteligentnej specjalizacji. Również Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA)⁶⁴ pobudza wykorzystanie badań, innowacji i technologii w niebieskiej gospodarce, a platforma i Fundusz BlueInvest⁶⁵ zapewniają usługi w zakresie gotowości inwestycyjnej.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- wykorzystywały możliwości oferowane przez komponent programu „Horyzont Europa” dotyczący „rozszerzania” oraz uczestniczyły w zaproszeniach do składania projektów dotyczących zagadnień o największym znaczeniu dla regionów najbardziej oddalonych;
- rozpoczęły proces określenia wspólnych priorytetów z myślą o współpracy na poziomie programu między podmiotami finansującymi badania naukowe w ramach „Horyzont Europa”;
- dokonały przeglądu strategii inteligentnej specjalizacji i zrealizowały te strategie; wykorzystywały możliwości wynikające z partnerstw międzyregionalnych i łańcuchów wartości w ramach inteligentnej specjalizacji.

Komisja zamierza:

- przygotować zaproszenie dostosowane do potrzeb regionów najbardziej oddalonych w **programie prac na lata 2023–2024 w ramach inicjatywy dotyczącej międzyregionalnych inwestycji innowacyjnych**;
- zaproponować, w zależności od wyników projektu FORWARD, **specjalne działanie koordynacyjne i wspierające w ramach części programu „Horyzont Europa” dotyczącej „rozszerzania”**, zgodnie z propozycjami regionów najbardziej oddalonych, w celu większego pobudzenia lokalnych środowisk badawczych i innowacyjnych, np. za pomocą projektów lokalnych naukowców dotyczących zagadnień społeczno-gospodarczych charakterystycznych dla tych regionów;
- wspierać regiony najbardziej oddalone w przygotowywaniu i realizacji strategii inteligentnej specjalizacji oraz zapewniać wsparcie dostosowane do ich potrzeb za pośrednictwem **wspólnoty praktyków**, która rozpocznie funkcjonowanie do końca 2022 r.;
- zapewnić, by kolejne programy prac w ramach programu „Horyzont Europa” obejmowały tematy istotne dla regionów najbardziej oddalonych.

Mobilność, transport, turystyka, kultura

Regiony najbardziej oddalone są w kwestii transportu i dostaw towarów uzależnione od połączeń lotniczych i morskich. Połączenia transportowe w obrębie samych regionów i z Europą są

⁶⁴ Rozporządzenie (UE) 2021/1139.

⁶⁵ [BlueInvest \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/blueinvest/)

niezbędne, aby umożliwić ludziom dostęp do kształcenia, szkoleń i miejsc pracy, a także dla biznesu, handlu i turystyki. Turystyka stanowi znaczną część gospodarki tych regionów – 35 % PKB Wysp Kanaryjskich⁶⁶ i 25 % PKB Madery – a jest to sektor, który bardzo ucierpiał w wyniku kryzysu związanego z COVID-19⁶⁷. W porównaniu z 2019 r. liczba gości w obiektach turystycznych na Maderze spadła o 61 % w 2020 r., a dochody – o 64 %⁶⁸.

Do wspierania mobilności, transportu i turystyki można wykorzystać szereg funduszy UE. W ramach instrumentu „Łącząc Europę” można współfinansować infrastrukturę transportową, a program prac dotyczący tego instrumentu zakłada specjalne wsparcie dla portów morskich, aby pomóc w poprawie połączeń z regionami najbardziej oddalonymi. We wniosku Komisji dotyczącym zmiany rozporządzenia w sprawie transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T)⁶⁹ uwzględniono potrzeby regionów najbardziej oddalonych w zakresie połączeń, dodając ich porty, węzły miejskie i drogi do map sieci TEN-T i kwalifikując je do wsparcia w ramach instrumentu „Łącząc Europę”. Regiony te mogą wykorzystywać środki z EFRR i Funduszu Spójności⁷⁰ na potrzeby infrastruktury portów lotniczych i wsparcia dla sektora turystycznego. Na przykład w hiszpańskim RRP przewidziano zwiększanie odporności sektora turystyki poprzez inwestycje w infrastrukturę i marketing.

Biorąc pod uwagę dużą zależność regionów najbardziej oddalonych od połączeń lotniczych, wszystkie loty z tych regionów do Europejskiego Obszaru Gospodarczego są zwolnione z systemu handlu emisjami (ETS) do końca 2023 r.⁷¹ W 2021 r. Komisja zaproponowała, aby loty między tymi regionami a ich państwami członkowskimi były zwolnione z systemu handlu emisjami do 2030 r.⁷² Ekologiczną i cyfrową transformację oraz odporność sektora ukierunkuje ścieżka transformacji dla turystyki⁷³; obejmie to proponowane działania, które regiony najbardziej oddalone będą mogły przeprowadzić. Ponadto Komisja wspierała sektor kultury za pomocą pilotażowego projektu kulturalnego skierowanego do regionów najbardziej oddalonych oraz krajów i terytoriów zamorskich⁷⁴, a także za pomocą innych inicjatyw⁷⁵, i stanowiło to uzupełnienie programu „Kreatywna Europa”.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- wykorzystały wszystkie możliwości finansowania niezbędnej infrastruktury transportowej, w tym paliwa alternatywne;
- inwestowały w prężną, cyfrowo dostosowaną i zrównoważoną turystykę, korzystając z możliwości uzyskania finansowania unijnego, w szczególności w ramach programowania funduszy polityki spójności oraz uczestniczyły we wdrażaniu ścieżki transformacji dla

⁶⁶ [Badanie na temat wpływu COVID-19 na regiony najbardziej oddalone – sprawozdanie końcowe, październik 2021 \(ec.europa.eu\).](#)

⁶⁷ [Regionalne skutki kryzysu związanego z COVID-19 dla sektora turystycznego – sprawozdanie końcowe, sierpień 2021 r. \(ec.europa.eu\).](#)

⁶⁸ [Badanie na temat wpływu COVID-19 na regiony najbardziej oddalone – sprawozdanie końcowe, październik 2021 \(ec.europa.eu\).](#)

⁶⁹ COM(2021) 812 final.

⁷⁰ Z Funduszu Spójności korzystają portugalskie regiony najbardziej oddalone.

⁷¹ Rozporządzenie (UE) 2017/2392.

⁷² COM(2021) 552 final.

⁷³ [Ścieżka transformacji dla turystyki \(ec.europa.eu\).](#)

⁷⁴ Powiązania z UE posiada 13 krajów i terytoriów zamorskich: Aruba (NL), Bonaire (NL), Curaçao (NL), Polinezja Francuska (FR), Francuskie Terytoria Południowe i Antarktyczne (FR), Grenlandia (DK), Nowa Kaledonia (FR), Saba (NL), Saint-Barthélemy (FR), Sint Eustatius (NL), Sint Maarten (NL), Saint-Pierre i Miquelon (FR) oraz Wyspy Wallis i Futuna (FR).

⁷⁵ Na przykład Monitor miast kultury i kreatywności i serwis „Cultural gems”.

turystyki i dzieliły się danymi dotyczącymi turystyki;

- podnosiły i zmieniały kwalifikacje pracowników turystyki w ramach partnerstwa dotyczącego paktu na rzecz umiejętności w turystyce.

Komisja zamierza:

- uwzględnić specyfikę regionów podczas przeglądu rozporządzenia w sprawie przewozów lotniczych;
- zachęcać regiony najbardziej oddalone do korzystania z istniejących narzędzi UE do usprawniania łączności i mobilności oraz im to ułatwiać;
- wspierać inwestycje w sektorze turystycznym; zapewniać, aby fundusze UE, np. fundusze polityki spójności, zostały wykorzystane do wspierania odbudowy i zrównoważonego rozwoju tego sektora;
- dostarczać sektorowi turystycznemu informacji o możliwościach finansowania i pomagać w korzystaniu z nich;
- uwzględniać specyfikę regionów w kryteriach oznakowań ekologicznych dotyczących obsługi unijnej turystyki; wspierać dzielenie się danymi związanymi z turystyką i rozwój przestrzeni danych dotyczących turystyki;
- uwzględniać specyfikę regionów najbardziej oddalonych w programach prac w ramach programu „Kreatywna Europa” – podprogram MEDIA.

Różnorodność biologiczna

Regiony najbardziej oddalone są wyjątkowo wartościowe pod względem różnorodności biologicznej. Uwzględniono to w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030⁷⁶, w której wyraźnie podkreślono potrzebę ochrony i odbudowy ekosystemów tych regionów. Wiele sektorów, w tym turystyka, rybołówstwo, leśnictwo i rolnictwo, opiera się na tej różnorodności biologicznej. Zdrowe ekosystemy zapewniają także czyste powietrze i wodę oraz łagodzą negatywne skutki zmiany klimatu. Ich ochrona i odbudowa ma zatem zasadnicze znaczenie. Komisja wzywa państwa członkowskie do włączenia wszystkich swoich regionów najbardziej oddalonych do unijnej sieci obszarów chronionych Natura 2000⁷⁷, jeżeli jeszcze tego nie zrobiły.

Inwestycje w ramach EFRR pomogą w zachowaniu i odbudowie obszarów chronionych, jak również zielonej infrastruktury. EFMRA obejmuje działania na rzecz chronionych obszarów morskich, żywych zasobów morza i ekosystemów. Środki na inwestycje w różnorodność biologiczną można ponadto zwiększyć za pomocą InvestEU⁷⁸. Ponadto we wszystkich komponentach Programu działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE)⁷⁹ uwzględniono specyfikę regionów najbardziej oddalonych – kwestie dotyczące różnorodności biologicznej, usług ekosystemowych, gospodarki o obiegu zamkniętym, zmiany klimatu i energii – jak również zapewniono, aby wnioskowi z tych regionów poświęcono większą uwagę i aby uzyskały dodatkowe punkty. Program LIFE obejmuje również program dotacji dla małych projektów w regionach najbardziej oddalonych zakładający współfinansowanie na poziomie 95 %. Komisja

⁷⁶ COM(2020) 380, zobowiązanie do ochrony co najmniej 30 % unijnych obszarów lądowych i 30 % unijnych obszarów morskich.

⁷⁷ [Natura 2000 \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/nature).

⁷⁸ InvestEU to gwarancja budżetowa, której celem jest pozyskiwanie środków prywatnych i publicznych na potrzeby wspierania inwestycji w: zrównoważoną infrastrukturę; badania naukowe, innowacje i cyfryzację; małe przedsiębiorstwa oraz inwestycje społeczne i umiejętności.

⁷⁹ Rozporządzenie (UE) 2021/783; program prac 2021–2024 dla programu LIFE – C(2021) 4997 final.

utworzyła również usługę pomocy technicznej „Green Assist” w celu wspierania publicznych i prywatnych inwestycji w kapitał naturalny, różnorodność biologiczną, gospodarkę o obiegu zamkniętym i zazielenianie innych inwestycji. Takie inwestycje, oprócz ochrony środowiska, stwarzają również ogromne możliwości w zakresie zrównoważonej i przyjaznej środowisku turystyki, a także dywersyfikacji gospodarki, np. w kierunku badań naukowych i rozwoju w dziedzinie produktów farmaceutycznych.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- wykorzystały szczególne możliwości dostępne w ramach: programu LIFE, np. dotacje na projekty dotyczące różnorodności biologicznej; programu „Horyzont Europa”, np. w odniesieniu do badań naukowych nad odpornością wybrzeża lub różnorodnością biologiczną mórz⁸⁰ oraz inicjatywy dotyczącej międzyregionalnych inwestycji innowacyjnych w odniesieniu do współpracy w kwestii transformacji ekologicznej;
- wdrożyły strategie uwzględnienia problematyki różnorodności biologicznej we wszystkich sektorach; przygotowały w krajowych planach odbudowy środki na rzecz ochrony i odbudowy ekosystemów regionów najbardziej oddalonych;
- promowały umiejętności ekologiczne i zielone zatrudnienie podczas realizacji wszystkich programów unijnych⁸¹; łączyły fundusze z instrumentami finansowymi za pomocą usługi pomocy technicznej „Green Assist”.

Komisja zamierza:

- zwiększyć wsparcie na rzecz projektów dotyczących istotnych lub nowo odkrytych gatunków w regionach najbardziej oddalonych⁸² w **programie LIFE na lata 2025–2027**, pod warunkiem przeprowadzenia oceny⁸³;
- przyjąć wniosek dotyczący **rozporządzenia w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych** uwzględniający specyfikę regionów najbardziej oddalonych; monitorować wdrażanie środków służących odbudowie zasobów przyrodniczych w tych regionach;
- dalej wspierać przeprowadzanie ocen ekosystemów w regionach najbardziej oddalonych, np. za pośrednictwem projektu MOVE-ON⁸⁴; udostępniać te oceny centrom wiedzy na temat różnorodności biologicznej⁸⁵.

Niebieska gospodarka

Regiony najbardziej oddalone posiadają wyjątkowy potencjał w zakresie niebieskiej gospodarki dzięki swoim dużym wyłącznym strefom ekonomicznym (w.s.e.), które stanowią ponad połowę w.s.e. UE, oraz bogatej różnorodności biologicznej otaczających ich mórz. Ważną częścią ich gospodarek pozostają rybołówstwo i transport morski. Ważne jest, aby regiony najbardziej oddalone rozwijały swoje strategie dotyczące niebieskiej gospodarki w sposób zrównoważony, w tym poprzez ochronę różnorodności biologicznej otaczających ich mórz.

⁸⁰ W swojej opinii ECO/567 EKES wezwał do podjęcia działań w zakresie badań naukowych i innowacji związanych z oceanem.

⁸¹ Zgodnie z unijną strategią na rzecz bioróżnorodności 2030 działania w zakresie różnorodności biologicznej wymagają co najmniej 20 mld EUR rocznie, a w funduszach i programach UE należy uwzględnić różnorodność biologiczną do poziomu 7,5 % rocznych wydatków w 2024 r. i 10 % w latach 2026–2027.

⁸² Odnosi się to do gatunków, które nie zostały jeszcze ocenione przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody.

⁸³ Deklaracja CPRUP z listopada 2021 r.

⁸⁴ [Projekt MOVE-ON \(moveon-project.eu\)](https://moveon-project.eu)

⁸⁵ Zgodnie z propozycją przedstawioną w rezolucji Parlamentu Europejskiego (2020/2120(INI)).

EFMRA i fundusze polityki spójności obejmują wsparcie dla sektora morskiego regionów najbardziej oddalonych. W ramach EFMRA regiony te korzystają ze specjalnego budżetu w wysokości 315 mln EUR przeznaczonego na inwestycje strukturalne i rekompensatę dodatkowych kosztów, a także ze specjalnych przepisów dotyczących pomocy państwa w odniesieniu do rybołówstwa i akwakultury. W ramach trwającego przeglądu tych przepisów Komisja zaproponowała utrzymanie specjalnych warunków dotyczących tych regionów⁸⁶. Inwestycje w innowacyjne metody pozyskiwania energii z morskich źródeł odnawialnych, niebieską biotechnologię, akwakulturę, badania naukowe, ochronę i zrównoważoną eksplorację zasobów głębinowych oraz szkolenia mogą przyczynić się do powstania nowych modeli biznesowych i tworzenia miejsc pracy. Program „Horyzont Europa” stwarza również – za pośrednictwem misji w zakresie odbudowy naszych oceanów i zasobów wodnych do 2030 r. – możliwości w zakresie koordynowania środków służących rozwinięciu neutralnej dla klimatu niebieskiej gospodarki oraz zmniejszeniu zanieczyszczenia i emisji gazów cieplarnianych w sektorze morskim.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- wdrożyły strategie niebieskiej gospodarki, wykorzystując synergie w ramach wsparcia unijnego, w tym wykorzystując środki EFMRA na inwestycje strukturalne, środki EFRR i instrumentu „Łącząc Europę” na infrastrukturę, środki EFS+ na szkolenia, środki LIFE i EFMRA na działania związane z klimatem i różnorodnością biologiczną oraz środki programu „Horyzont Europa” na innowacje;
- zwiększyły wysiłki w walce z nielegalnymi połowami;
- włączyły się do łańcuchów wartości zrównoważonej niebieskiej gospodarki (np. niebieska turystyka, energia z morskich źródeł odnawialnych, zrównoważone rybołówstwo i akwakultura, zapobieganie zanieczyszczeniom, zarządzanie ryzykiem);
- prowadziły badania na temat gromadzenia danych i zasobów rybnych przy wsparciu z EFMRA, zgodnie z zaleceniami zawartymi w badaniu z 2022 r. dotyczącym gromadzenia danych i doradztwa naukowego w regionach najbardziej oddalonych UE⁸⁷; usprawniły wypełnianie obowiązków sprawozdawczych;
- uczestniczyć w misji w zakresie odbudowy naszych oceanów i zasobów wodnych do 2030 r.

Komisja zamierza:

- wystosować zaproszenie do składania wniosków dotyczące strategii w zakresie niebieskiej gospodarki w regionach najbardziej oddalonych zgodnie z programem prac 2022–2023 EFMRA; wspierać niebieską gospodarkę regionów najbardziej oddalonych w ramach EFMRA, zgodnie z sugestiami Parlamentu Europejskiego, regionów i ich państw członkowskich;
- współpracować z zainteresowanymi państwami członkowskimi w celu rozwiązania problemu gromadzenia danych dotyczących rybołówstwa⁸⁸ w regionach najbardziej oddalonych, jak

⁸⁶ [Konsultacje publiczne w sprawie zmienionych zasad pomocy państwa w sektorach rybołówstwa i akwakultury \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu).

⁸⁷ [Przegląd sytuacji dotyczącej gromadzenia danych i doradztwa naukowego w regionach najbardziej oddalonych UE, wraz ze studium przypadku dotyczącym planu działania na rzecz regularnej oceny stad w Gujanie Francuskiej – Urząd Publikacji UE \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu).

⁸⁸ Komunikat w sprawie wytycznych dotyczących analizy równowagi między zdolnością połowową a uprawnieniami do połowów, COM(2014) 545.

określono w odpowiednich przepisach UE⁸⁹, z uwzględnieniem specyfiki tych regionów i w oparciu o wyniki badania z 2022 r. dotyczącego gromadzenia danych i doradztwa naukowego w regionach najbardziej oddalonych UE⁹⁰;

- dalej wspierać zawieranie korzystnych dla gospodarki regionów najbardziej oddalonych umów o partnerstwie w sprawie zrównoważonych połowów, w szczególności z krajami sąsiadującymi z tymi regionami;
- organizować wymianę wiedzy na temat planowania przestrzennego obszarów morskich i energii odnawialnej, w szczególności w ramach projektu „Rozwijanie planowania przestrzennego obszarów morskich w regionach najbardziej oddalonych” na lata 2021-2024.

Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich

Rolnictwo pozostaje istotnym sektorem w większości regionów najbardziej oddalonych, odpowiadającym za znaczną część wartości dodanej i zatrudnienia. Innowacje mogą przyczynić się do poprawy jakości żywności, bardziej efektywnego gospodarowania zasobami oraz do ograniczenia śladu węglowego produkcji żywności. Zgodnie ze strategią „Od pola do stołu” zwiększenie udziału rolnictwa ekologicznego w tych regionach może przynieść korzyści zarówno dla środowiska, jak i gospodarki. Rozwój i dostosowanie do przyszłych potrzeb rolnictwa, w którym wykorzystuje się mniej pestycydów chemicznych i antybiotyków oraz przyjmuje bardziej agroekologiczne podejście, ma kluczowe znaczenie dla poprawy konkurencyjności.

UE będzie nadal zdecydowanie wspierać rolnictwo w regionach najbardziej oddalonych. Program szczególnych opcji na rzecz regionów oddalonych i wyspiarskich (POSEI)⁹¹ jest poświęcony wspieraniu produkcji lokalnej za pomocą płatności bezpośrednich dla rolników, środków rynkowych i dostaw podstawowych produktów wykorzystywanych w rolnictwie. Dzięki ścisłej współpracy międzyinstytucjonalnej budżet POSEI na lata 2021–2027 zachowa zdolność finansową. Ponadto Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich przewiduje szczególne warunki dla tych regionów, w tym wymóg, aby państwa członkowskie dostosowały swoje plany strategiczne w ramach wspólnej polityki rolnej (WPR) do specyfiki swoich regionów najbardziej oddalonych⁹² – co podkreślono również w zaleceniach Komisji⁹³ – a jednocześnie dąży do realizacji celu bardziej zrównoważonego rozwoju gospodarczego, środowiskowego i społecznego.

Ponadto instrumenty pomocy państwa dotyczące pomocy w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich⁹⁴ dopuszczają wyższe maksymalne wskaźniki intensywności pomocy w przypadku inwestycji w tych regionach oraz pomocy operacyjnej. W ramach trwającego przeglądu tych instrumentów Komisja zaproponowała, aby regiony najbardziej oddalone dalej podlegały specjalnym warunkom⁹⁵. Aby wspierać rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich regionów

⁸⁹ Wytyczne do analizy pomocy państwa w sektorze rybołówstwa i akwakultury (Dz.U. C 217 z 2.7.2015, s.1) zmienione komunikatem zmieniającym wytyczne i rozporządzeniem Komisji(Dz.U. C 422 z 22.11.2018, s. 1).

⁹⁰ [Przegląd stanu gromadzenia danych i doradztwa naukowego w regionach najbardziej oddalonych UE \(ec.europa.eu\)](#).

⁹¹ Program szczególnych opcji na rzecz regionów oddalonych i wyspiarskich; rozporządzenie (UE) nr 228/2013.

⁹² Motyw 99 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

⁹³ COM(2020) 846 final; SWD(2020) 379; SWD(2020) 374; SWD(2020) 398.

⁹⁴ Wytyczne Unii Europejskiej w sprawie pomocy państwa w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich w latach 2014–2020 (Dz.U. C 201 z 1.7.2014, s.1) przedłużone do dnia 31 grudnia 2022 r. (Dz.U. C 424 z 8.12.2020, s. 30); rozporządzenie Komisji (UE) nr 702/2014.

⁹⁵ [Konsultacje publiczne w sprawie zmienionych zasad pomocy państwa w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich \(ec.europa.eu\)](#).

najbardziej oddalonych, Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi w celu dostosowania i modernizacji istniejących działań finansowanych przez POSEI w celu bardziej zrównoważonego rozwoju różnych sektorów rolnych (tradycyjnych sektorów wywozu oraz sektorów hodowli i dywersyfikacji upraw). W związku z rosyjską inwazją na Ukrainę Komisja przyjęła środki mające na celu wsparcie najbardziej dotkniętych producentów rolnych⁹⁶. Ze względu na związany z tym wzrost cen żywności i ryzyko zakłóceń w dostawach oraz w celu zagwarantowania bezpieczeństwa żywnościowego środki te obejmowały zaliczki na płatności dla rolników, tymczasowe przepisy umożliwiające pomoc przedsiębiorstwom dotkniętym kryzysem w sektorze rolno-spożywczym⁹⁷ oraz elastyczność w zakresie przywozu pasz.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- zwróciły szczególną uwagę na sektor rolnictwa i rozwój obszarów wiejskich w regionach najbardziej oddalonych w ramach wspierania ekologicznej, cyfrowej i sprawiedliwej transformacji, wykorzystując atuty tych regionów i eliminując ograniczenia;
- wspierały dywersyfikację, modernizację rolnictwa i większą niezależność żywnościową, inwestowały w technologie zakładające efektywne wykorzystywanie zasobów oraz podnosiły i zmieniały kwalifikacje pracowników rolnych.

Komisja zamierza:

- zapewnić, aby plany strategiczne WPR państw członkowskich spełniały wymogi określone w rozporządzeniu w sprawie WPR i uwzględniały specyfikę regionów najbardziej oddalonych oraz aby odzwierciedlono w nich priorytety UE dotyczące dążenia do ekologicznej, cyfrowej i sprawiedliwej transformacji;
- współpracować z odpowiednimi państwami członkowskimi w celu zwiększenia ich zdolności w zakresie programowania POSEI i sporządzania rocznych sprawozdań z realizacji oraz w celu zapewnienia spójności działań finansowanych w ramach POSEI z planami strategicznymi WPR, np. w zakresie zgodności z celami środowiskowymi i społecznymi oraz dywersyfikacji;
- monitorować wdrażanie zaleceń zawartych w sprawozdaniu POSEI z 2021 r.⁹⁸, w szczególności potrzeby sprawiedliwego podziału wsparcia, promowania zrównoważonych praktyk rolniczych, jakości produktów, różnicowania produktów i wymiany dobrych praktyk;
- analizować, zgodnie z długoterminową wizją rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwo regionów najbardziej oddalonych w ramach unijnego obserwatorium obszarów wiejskich i platformy rewitalizacji obszarów wiejskich; dzielić się wiedzą z unijną siecią WPR i poszukiwać możliwości współpracy;
- w ramach inicjatywy LEADER nadal propagować rozwój lokalny i wspierać wdrażanie innowacji i technologii w rolnictwie, w szczególności za pośrednictwem europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa;
- wspierać za pomocą obu instrumentów WPR osiągnięcie większej niezależności żywnościowej w regionach najbardziej oddalonych, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości żywności dzięki rolnictwu zrównoważonemu.

⁹⁶ COM(2022) 133 final.

⁹⁷ C(2022) 1890.

⁹⁸ COM(2021) 765 final.

2.3. WŁAŚCIWA DROGA: WSPIERANIE TRANSFORMACJI EKOLOGICZNEJ I CYFROWEJ

2.3.1. TRANSFORMACJA EKOLOGICZNA: W KIERUNKU GOSPODARKI ZRÓWNOWAŻONEJ

Celem transformacji ekologicznej jest przekształcenie społeczeństwa i gospodarki tak, aby we wszystkich obszarach funkcjonowały w sposób zrównoważony, przyjazny dla środowiska i neutralny dla klimatu. W komunikacie w sprawie Zielonego Ładu⁹⁹ Komisja zobowiązała się do zwrócenia szczególnej uwagi na regiony najbardziej oddalone, uwzględniając ich podatność na klęski żywiołowe, ich wyjątkową różnorodność biologiczną i bogate zasoby energii odnawialnej. Regiony te mają dobre warunki, aby stać się wzorami do naśladowania, jeżeli chodzi o rozwój, funkcjonowanie zgodnie z zasadami gospodarki o obiegu zamkniętym i neutralności klimatycznej, a także inwestowanie i tworzenie miejsc pracy w ramach zielonych i niebieskich rozwiązań w sektorach takich jak turystyka, rolnictwo i rybołówstwo. Respondenci uczestniczący w konsultacjach publicznych wskazali klimat, różnorodność biologiczną i środowisko jako jedne z pięciu najważniejszych tematów, w kwestii których UE powinna podjąć działania w tych regionach.

Działania w dziedzinie klimatu

UE zobowiązała się do osiągnięcia celów porozumienia paryskiego, w tym realizacji działań adaptacyjnych mających na celu zwiększenie odporności. Regiony najbardziej oddalone są szczególnie narażone na skutki zmiany klimatu, w tym ekstremalne zdarzenia pogodowe, i wymagają działań w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, które są dostosowane do ich potrzeb. W tym kontekście w strategii z 2021 r. w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu przewidziano wymianę rozwiązań umożliwiających przystosowanie się do zmiany klimatu między tymi regionami i krajami sąsiadującymi. We wniosku Komisji w sprawie Społecznego Funduszu Klimatycznego¹⁰⁰ zaproponowano, aby w planach państw członkowskich dotyczących klimatu społecznego przeanalizowano wpływ systemu handlu emisjami na słabsze grupy społeczne, uwzględniając specyfikę regionów oddalonych. W ramach tego funduszu można również wesprzeć przystępny cenowo transport niskoemisyjny w regionach wyspiarskich i oddalonych.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- wspierały badania naukowe nad zmianą klimatu, np. opracowywanie innowacyjnych narzędzi służących do przewidywania zjawisk klimatycznych, oraz narzędzi na potrzeby zwiększania wiedzy na temat wpływu zmiany klimatu, wykorzystując możliwości istniejące w ramach funduszy polityki spójności i innych programów UE, np. LIFE i „Horyzont Europa”;
- rozwinęły współpracę z krajami sąsiadującymi w zakresie zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności, w tym za pomocą programów Interreg;
- uwzględniły specyfikę regionów najbardziej oddalonych w planach krajowych w ramach unijnego Społecznego Funduszu Klimatycznego oraz ubiegały się o finansowanie w ramach funduszu innowacyjnego;
- uczestniczyły w unijnej misji w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu i korzystały z możliwości związanych z tą misją.

⁹⁹ COM(2019) 640 final.

¹⁰⁰ COM(2021) 568 final.

Komisja zamierza:

- wspierać współpracę i badania naukowe w kwestii wspólnych wyzwań w ramach programu „Horyzont Europa” oraz wspierać działania w dziedzinie klimatu w ramach programu LIFE; wspierać wymianę informacji w zakresie działań na rzecz klimatu między regionami najbardziej oddalonymi i ich sąsiadami w ramach EFRR;
- wspierać działania w zakresie zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe; wspierać wymianę wiedzy między regionami najbardziej oddalonymi a krajami sąsiadującymi;
- pomóc wskazać odpowiednie rozwiązania problemu ubóstwa związanego z mobilnością wynikającego ze wzrostu cen transportu;
- w dalszym ciągu należy uwzględniać regiony najbardziej oddalone przy wdrażaniu Funduszu Solidarności UE¹⁰¹.

Energia ze źródeł odnawialnych i efektywność energetyczna

Dzięki bogatym zasobom energii odnawialnej – słonecznej, wiatrowej, morskiej i geotermalnej – regiony najbardziej oddalone mogą stać się liderami w procesie przejścia na czystą energię, przyczyniając się do osiągnięcia celu UE, jakim jest neutralność klimatyczna do 2050 r. Jednak regiony te nadal polegają na przywozie paliw kopalnych w celu zaspokojenia większości swoich potrzeb energetycznych, co pociąga za sobą wysokie emisje i koszty. Biorąc pod uwagę wysokie ceny energii, do których przyczyniły się również obecne napięcia geopolityczne, wzrasta ryzyko ubóstwa energetycznego. W dyrektywie w sprawie efektywności energetycznej¹⁰² wezwano państwa członkowskie do zmniejszenia ubóstwa energetycznego i uwzględniania podczas określania celów w zakresie oszczędności energii różnic temperaturowych występujących między regionami.

Szereg regionów najbardziej oddalonych (np. Wyspy Kanaryjskie, Azory, Madera i Reunion) wdraża innowacyjne rozwiązania w zakresie produkcji energii odnawialnej, zwłaszcza geotermalnej, która w niektórych regionach najbardziej oddalonych już teraz zaspokaja znaczną część zapotrzebowania na energię elektryczną. Inwestycje w produkcję i magazynowanie energii ze źródeł odnawialnych mogą zwiększyć autonomię energetyczną regionów najbardziej oddalonych i pomóc w osiągnięciu unijnego celu neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz celów w zakresie redukcji emisji i zwiększenia udziału energii odnawialnej do 2030 r. Ramy regulacyjne UE sprzyjają inwestycjom w czystą energię oraz w małe, zdecentralizowane systemy energetyczne oparte na energii odnawialnej, w tym w sektorze ogrzewania i chłodzenia¹⁰³. W strategii na rzecz energii z morskich źródeł odnawialnych z 2020 r.¹⁰⁴ podkreślono potencjał regionów najbardziej oddalonych jako pionierów w zakresie dekarbonizacji. Do wspierania transformacji energetycznej w regionach najbardziej oddalonych można wykorzystać fundusze polityki spójności, inicjatywę dotyczącą czystej energii na wyspach UE, instrument „Nowe rozwiązania energetyczne dostosowane do wysp” (NESOI) oraz RRF. W ramach programu LIFE można finansować rozwój technologii, nowych modeli biznesowych i związanych z nimi umiejętności.

¹⁰¹ Deklaracja CPRUP z listopada 2021 r., wspólne stanowisko państw członkowskich i regionów najbardziej oddalonych ze stycznia 2022 r.

¹⁰² Dyrektywa 2012/27/UE.

¹⁰³ COM(2021) 557 final.

¹⁰⁴ COM(2021) 741 final.

W związku z rosyjską inwazją na Ukrainę Komisja zaproponowała plan REPowerEU mający na celu rozwiązanie problemu zależności energetycznej¹⁰⁵ oraz tymczasowe ramy środków pomocy państwa, które umożliwiają wsparcie na pokrycie dodatkowych kosztów wynikających ze wzrostu cen gazu i energii elektrycznej¹⁰⁶.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- zapewniły, by przepisy krajowe/regionalne sprzyjały wykorzystaniu energii ze źródeł odnawialnych i dbaniu o efektywność energetyczną; uwzględniły sytuację regionów najbardziej oddalonych w krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu;
- udzieliły w sposób ukierunkowany wsparcia gospodarstwom domowym dotkniętym ubóstwem energetycznym;
- inwestowały w energię ze źródeł odnawialnych i efektywność energetyczną, wykorzystując zasoby naturalne; wspierały regiony najbardziej oddalone w stosowaniu w regionach oddalonych rozwiązań w zakresie energii odnawialnej o niewielkiej skali w celu przewyciężenia problemu niewystarczającej infrastruktury energetycznej;
- włączały rozwój energii z morskich źródeł odnawialnych do planowania przestrzennego obszarów morskich, zgodnie z założeniami strategii na rzecz energii z morskich źródeł odnawialnych;
- zapewniły, aby regiony najbardziej oddalone zostały uwzględnione w środkach wsparcia w ramach REPowerEU.

Komisja zamierza:

- wspierać badania naukowe nad inteligentnymi sieciami energetycznymi, magazynowaniem energii, energią morską i energią ze źródeł odnawialnych;
- uwzględnić specyfikę regionów najbardziej oddalonych w strategii UE na rzecz energii słonecznej;
- wspierać wymianę doświadczeń w zakresie innowacyjnego zarządzania energią, np. w ramach Interreg;
- przygotować badanie na temat przejścia na czystą energię na wyspach UE, w tym w regionach najbardziej oddalonych; wspierać ich transformację energetyczną za pośrednictwem inicjatywy dotyczącej czystej energii na wyspach UE i NESOI.

Gospodarka o obiegu zamkniętym

Ze względu na zależność od przywozu zasobów, jak i wysoki poziom wytwarzania odpadów, do czego przyczyniają się turystyka i wywóz odpadów, regiony najbardziej oddalone mogą odnieść duże korzyści ze stosowania rozwiązań w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym. Właśnie z tych względów w Planie działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym z 2020 r.¹⁰⁷ zachęcono do wprowadzania rozwiązań dostosowanych do potrzeb tych regionów. Większość regionów najbardziej oddalonych opracowała plany działania dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym, w których uwzględniono zrównoważoną produkcję i konsumpcję oraz gospodarowanie odpadami. Można wykorzystać w tym celu fundusze unijne: środki EFRR i

¹⁰⁵ COM(2022) 108 final.

¹⁰⁶ C(2022) 1890 final.

¹⁰⁷ COM(2020) 98 final.

EFS+ można wykorzystać na rozbudowę infrastruktury i organizację szkoleń; w ramach programu LIFE można sfinansować różne projekty, np. dotyczące gospodarowania odpadami, a EFMRA można wykorzystać do zbierania i przetwarzania odpadów morskich. W latach 2014–2020 ze środków EFRR wspierano – np. na Azorach – projekty dotyczące odzyskiwania odpadów ze składowisk, zwiększania poziomu ponownego użycia zasobów naturalnych i odkażania gleby.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- zintensyfikowały działania dotyczące gospodarowania odpadami, w szczególności w zakresie gospodarowaniu bioodpadami i przetwarzania ich w obiegu zamkniętym oraz w zakresie ograniczania wytwarzania odpadów poprzez ponowne użycie lub naprawę; mieszały i łączyły fundusze z instrumentami finansowymi, korzystały z narzędzia „Green Assist”;
- opracowały i wdrożyły plany działania dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym i wykorzystywały instrument TAIEX-REGIO PEER 2 PEER w celu ułatwienia wspólnego uczenia się z udziałem innych władz regionalnych.

Komisja zamierza:

- uwzględnić specyfikę regionów najbardziej oddalonych w propozycjach w sprawie harmonizacji systemów selektywnej zbiórki odpadów zgodnie z założeniami Planu działania dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym;
- wspierać efektywną gospodarkę zasobami i stosowanie zasad obiegu zamkniętego w tych regionach; wspierać wymianę dobrych praktyk za pośrednictwem platformy zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym.

2.3.2. WSPIERANIE TRANSFORMACJI CYFROWEJ: SPRZYJANIE POWSTAWANIU NOWYCH MOŻLIWOŚCI

Cyfryzacja może połączyć ludzi, usługi i przedsiębiorstwa niezależnie od ich lokalizacji, a tym samym pomóc regionom najbardziej oddalonym w przewycięzeniu ograniczeń związanych z oddaleniem. W przeprowadzeniu transformacji cyfrowej, w tym w rozbudowie infrastruktury cyfrowej i rozwoju umiejętności cyfrowych, pomoc może wizja tej transformacji określona w cyfrowym Kompasie na 2030 r.¹⁰⁸.

Inwestycje w infrastrukturę cyfrową można wesprzeć za pomocą szeregu funduszy unijnych. Program „Cyfrowa Europa”¹⁰⁹ służy wzmocnieniu krytycznych zdolności cyfrowych UE i ma pomóc w wyeliminowaniu przepaści cyfrowej między Europą a regionami najbardziej oddalonymi. W programie prac dotyczącym europejskich ośrodków innowacji cyfrowych na lata 2021–2023¹¹⁰ wezwano państwa członkowskie do zajęcia się potrzebami cyfrowymi ich regionów najbardziej oddalonych. Ponadto ze środków instrumentu „Łącząc Europę” można wesprzeć zrównoważoną infrastrukturę i integrację z siecią: program prac poświęcony kwestiom cyfrowym na lata 2021–2025¹¹¹ w ramach tego instrumentu umożliwi udzielenie wsparcia w zakresie kabli podmorskich i łączności satelitarnej. EFRR przyczyni się do dalszego rozwoju włączającego społeczeństwa cyfrowego w tych regionach. Jeśli chodzi o umiejętności cyfrowe, uwzględniając Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych, UE dąży do zapewnienia, aby te podstawowe umiejętności posiadało co najmniej 80 % dorosłych mieszkańców UE. Wspieranie edukacji cyfrowej i umiejętności cyfrowych jest celem komunikatu zatytułowanego „Kształtowanie cyfrowej przyszłości Europy”¹¹² oraz Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej. EFRR wspiera rozwój umiejętności za pośrednictwem infrastruktury edukacyjnej.

Ponadto wniosek dotyczący unijnego programu bezpiecznej łączności¹¹³ ustanawia system łączności w przestrzeni kosmicznej celem zapewnienia podmiotom rządowym ogólnoswiatowego dostępu do bezpiecznych usług łączności satelitarnej, łącząc w ten sposób organy administracji. Ponadto takie inicjatywy przewodnie UE jak program Copernicus, Galileo i EGNOS¹¹⁴ zapewniają dane i usługi o bardzo wysokiej wydajności, które mogą umożliwić transformację cyfrową całych sektorów gospodarek regionów najbardziej oddalonych, w tym rolnictwa i transportu. Unijne dane satelitarne są również przydatne dla służb ochrony ludności i monitorowania środowiska. Regiony najbardziej oddalone mogą korzystać z unijnych i krajowych narzędzi, takich jak fundusze strukturalne i inwestycyjne oraz krajowe plany odbudowy i zwiększania odporności, a także program „Horyzont Europa”, InvestEU lub inicjatywa dotycząca przedsiębiorczości w przemyśle kosmicznym „Cassini”.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:
– uwzględniły potrzeby regionów najbardziej oddalonych podczas wyznaczania ośrodków

¹⁰⁸ COM(2021) 118 final.

¹⁰⁹ Rozporządzenie (UE) 2021/694.

¹¹⁰ C(2021) 7911 final.

¹¹¹ C(2021) 9463 final.

¹¹² COM(2020) 67 final.

¹¹³ COM(2022) 57 final.

¹¹⁴ Usługi świadczone przez EGNOS powinny obejmować terytoria położone geograficznie w Europie, w tym Azory, Wyspy Kanaryjskie i Maderę, do końca 2026 r. (rozporządzenie (UE) 2021/696 ustanawiające Unijny program kosmiczny i Agencję Unii Europejskiej ds. Programu Kosmicznego).

kandydujących do początkowej sieci europejskich centrów innowacji cyfrowych, zgodnie z programem „Cyfrowa Europa”;

- wykorzystają możliwości finansowania infrastruktury cyfrowej i łączności istniejące w ramach instrumentu „Łącząc Europę” (np. finansowania kabli podmorskich i połączeń satelitarnych) oraz w ramach programu „Cyfrowa Europa”;
- wspierały uwzględnianie umiejętności cyfrowych w kształceniu i szkoleniu, wykorzystując wszystkie możliwości finansowania unijnego¹¹⁵, w tym poprzez promowanie partnerstw na rzecz umiejętności w ramach paktu na rzecz umiejętności.

Komisja zamierza:

- przeanalizować poziom wykorzystania rozwiązań cyfrowych w regionach najbardziej oddalonych i pomagać tym regionom w korzystaniu z możliwości i wsparcia oferowanych w ramach programów UE, zgodnie z propozycjami regionów najbardziej oddalonych; zbadać możliwości wykorzystania sieci satelitarnych w celu zapewnienia łączności na wszystkich obszarach;
- zaproponować we współpracy z państwami członkowskimi utworzenie dodatkowych ośrodków lub podmiotów, by odpowiedzieć na potrzeby regionów najbardziej oddalonych, jeśli początkowa sieć centrów innowacji cyfrowych nie zaspokoi ich potrzeb w zakresie technologii cyfrowych;
- wspierać wymianę informacji i dobrych praktyk; dalej ułatwiać regionom najbardziej oddalonym korzystanie z sieci biur kompetencji w zakresie łączności szerokopasmowej;
- wspierać zdobywanie podstawowych umiejętności cyfrowych za pomocą funduszy i programów UE, takich jak Erasmus+ i EFS+, jak również zaawansowanych umiejętności cyfrowych za pomocą programu „Cyfrowa Europa”;
- promować wykorzystywanie unijnych danych, usług i aplikacji satelitarnych w celu umożliwienia cyfryzacji gospodarek regionów najbardziej oddalonych.

3. WSPÓLPRACA Z INNYMI REGIONAMI EUROPEJSKIMI, PAŃSTWAMI SĄSIADUJĄCYMI I INNYMI PAŃSTWAMI

Interreg i współpraca w ramach programu „Globalny wymiar Europy” oraz instrumenty finansowe krajów i terytoriów zamorskich

Ze względu na swoje położenie regiony najbardziej oddalone stanowią dla UE wyjątkową wartość, jeżeli chodzi o stosunki zewnętrzne, działanie na rzecz unijnych interesów i propagowanie unijnych wartości. Dzięki nim skala działania UE jest faktycznie globalna. Zgodnie ze strategią Global Gateway dla rozwoju gospodarczego i integracji regionalnej tych regionów zasadnicze znaczenie ma również współpraca z sąsiednimi krajami i terytoriami. Respondenci uczestniczący w konsultacjach publicznych wskazali taką współpracę jako jeden z pięciu najważniejszych priorytetów. Zainicjowana w 2021 r. umowa o partnerstwie między UE a państwami Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP) zachęca państwa AKP do współpracy z krajami i terytoriami zamorskimi oraz regionami najbardziej oddalonymi np. w obszarze handlu, energii, cyfryzacji, zmiany klimatu, środowiska i turystyki.

¹¹⁵ W swojej opinii ECO/567 EKES wezwał do podjęcia działań w celu zapewnienia dostępu do technologii cyfrowych w regionach najbardziej oddalonych.

Wszystkie regiony najbardziej oddalone uczestniczą w programach europejskiej współpracy terytorialnej Interreg, które wspierają współpracę między regionami najbardziej oddalonymi a sąsiednimi krajami lub terytoriami. Skala współpracy pozostaje jednak ograniczona ze względu na kwestie regulacyjne, administracyjne, budżetowe i polityczne¹¹⁶. Aby ułatwić współpracę, Komisja uprościła odpowiednie procedury: w latach 2021–2027 programy wspólnie finansowane ze środków EFRR (regiony najbardziej oddalone), program „Globalny wymiar Europy” (państwa trzecie) lub decyzja o stowarzyszeniu zamorskim (kraje i terytoria zamorskie) podlegają pod jeden zbiór zasad. Oprócz wspierania współpracy z innymi regionami UE, w tym za pośrednictwem programu Interreg Europa, UE przeznaczyła 281 mln EUR w ramach EFRR na wspieranie współpracy między regionami najbardziej oddalonymi a ich sąsiadami oraz 15 mln EUR na wspieranie współpracy między krajami i terytoriami zamorskimi a innymi partnerami, ułatwiając realizację wspólnych projektów obejmujących np. kursy uniwersyteckie, współpracę między szpitalami lub instrumenty finansowe. Współpracę można również wesprzeć za pomocą programu „Horyzont Europa” lub programu LIFE.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- przeanalizowały możliwości współpracy regionalnej i pokonały przeszkody utrudniające ją w ramach nowego celu szczegółowego Interreg dotyczącego lepszego zarządzania w ramach programów Interreg;
- wykorzystywały EFRR do współpracy z innymi państwami członkowskimi, państwami trzecimi lub krajami i terytoriami zamorskimi¹¹⁷.

Komisja zamierza:

- ułatwiać realizację projektów wspólnie finansowanych ze środków EFRR, programu „Globalny wymiar Europy” i decyzji o stowarzyszeniu zamorskim, w koordynacji z beneficjentami;
- określić możliwości i wyzwania w zakresie współpracy regionalnej w podziale na baseny, zidentyfikować najważniejsze obszary współpracy; rozwijać możliwości i wspierać współpracę; wspierać wymianę informacji w poszczególnych basenach;
- uwzględniać rolę i specyfikę regionów najbardziej oddalonych podczas dokonywania przeglądu strategii dotyczących obszarów geograficznych; włączyć te regiony do mechanizmów konsultacyjnych, zgodnie z sugestiami regionów najbardziej oddalonych.

Handel

Bliskość regionów najbardziej oddalonych do państw trzecich stwarza możliwości w zakresie handlu i współpracy. Regiony te konkurują jednak z krajami sąsiednimi, które wytwarzają podobne towary po niższych kosztach i z zachowaniem mniej rygorystycznych norm dotyczących zdrowia, bezpieczeństwa i środowiska.

Komisja będzie nadal uwzględniać podczas negocjowania umów o wolnym handlu produkty wrażliwe z regionów najbardziej oddalonych, oceniając wpływ tych umów i podejmując działania w przypadku ewentualnych skutków negatywnych, w tym stosując klauzule ochronne. Interesy regionów najbardziej oddalonych przeanalizowano już w ocenach wpływu na zrównoważony rozwój przeprowadzonych na potrzeby negocjacji w sprawie umowy o wolnym

¹¹⁶ Niektóre kraje partnerskie programu Interreg „Ocean Indyjski” nie uznają Majotty za francuski region najbardziej oddalony.

¹¹⁷ Na podstawie art. 63 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/1060.

handlu między UE a Indonezją oraz w sprawie globalnego porozumienia z Meksykiem¹¹⁸. Umowa między UE a Mercosurem z 2019 r. zawiera postanowienia mające na celu zapobieganie zakłóceniom na rynkach tych regionów wywołanym przez przywóz z Mercosuru¹¹⁹. Jednocześnie zachęca się regiony najbardziej oddalone do korzystania z możliwości, jakie dają umowy o wolnym handlu, w szczególności zawarte z państwami w ich regionie geograficznym, mając na uwadze ich udział w globalnych i regionalnych łańcuchach wartości¹²⁰. Ponadto Komisja zaproponowała przedłużenie obowiązywania unijnych przepisów poświęconych szczególnym zasadom podatkowym i celnym dotyczących wyłącznie regionów najbardziej oddalonych oraz udoskonalenie tych przepisów, co zostało przyjęte przez Radę¹²¹.

Komisja wzywa państwa członkowskie, aby:

- włączały regiony najbardziej oddalone w kształtowanie swojego stanowiska w sprawie umów handlowych;
- identyfikowały możliwości handlowe dla regionów najbardziej oddalonych, zwiększały ich zdolności w zakresie handlu i wspierały włączanie ich do regionalnych i globalnych łańcuchów wartości.

Komisja zamierza:

- nadal uwzględniać problemy regionów najbardziej oddalonych w swoich ocenach wpływu na zrównoważony rozwój, w kontekście negocjacji umów handlowych;
- dalej zwiększać przejrzystość negocjacji i wdrażania umów o wolnym handlu w regionach najbardziej oddalonych poprzez zapewnienie udziału zainteresowanych stron w dialogach ze społeczeństwem obywatelskim, konsultacjach i grupach doradczych, zgodnie z sugestiami regionów najbardziej oddalonych¹²²;
- informować i zwiększać świadomość w regionach najbardziej oddalonych na temat możliwości wynikających z obowiązujących umów handlowych między UE a państwami trzecimi;
- promować w regionach najbardziej oddalonych „Access to Markets” [„Dostęp do rynków”], nowy unijny punkt pomocy w sprawach handlu skierowany do regionów najbardziej oddalonych, aby pomóc im w korzystaniu z umów handlowych i dokonywaniu wywozu na rynki poza UE.

Migracja

Niektóre regiony najbardziej oddalone są poddawane silnej presji migracyjnej ze strony państw sąsiednich, w szczególności Wyspy Kanaryjskie, Gujana Francuska, Majotta i Saint-Martin. W samym tylko 2019 r. na Majottę próbowało dostać się ponad 27 000 osób (co odpowiada

¹¹⁸ [Ocena wpływu na zrównoważony rozwój przeprowadzona na potrzeby negocjacji umowy o wolnym handlu między Unią Europejską a Republiką Indonezji: sprawozdanie końcowe \(ec.europa.eu\); Ocena wpływu na zrównoważony rozwój przeprowadzona na potrzeby negocjacji w sprawie unowocześnienia części globalnego porozumienia z Meksykiem dotyczącej handlu \(ec.europa.eu\).](#)

¹¹⁹ [Umowa handlowa między UE a Mercosurem: umowa co do zasady \(ec.europa.eu\)](#)

¹²⁰ Zob. również [komunikat w sprawie przeglądu polityki handlowej \(ec.europa.eu\).](#)

¹²¹ Decyzje Rady (UE) 2020/1790, (UE) 2020/1791, (UE) 2020/1792, (UE) 2021/991; rozporządzenie Rady (UE) 2021/2048.

¹²² Deklaracja CPRUP z listopada 2021 r. oraz wskazania respondentów uczestniczących w konsultacjach publicznych.

10 % jej populacji)¹²³, a w 2021 r. na Wyspy Kanaryjskie przybyło ponad 23 000 osób¹²⁴. Szacuje się, że 12 % ludności Gujany Francuskiej to migranci o nieuregulowanym statusie. Konieczne jest podjęcie odpowiednich i **dostosowanych do potrzeb działań** w celu sprostania szczególnym wyzwaniom migracyjnym w regionach najbardziej oddalonych, np. w zakresie zapewnienia warunków i procedur przyjmowania osób ubiegających się o azyl, zarządzania granicami i ich kontroli, integracji migrantów. Szczególną uwagę należy poświęcić małoletnim bez opieki.

W obszarach tych finansowanie regionalne i krajowe można wesprzeć i uzupełnić finansowaniem unijnym. Zgodnie z rozporządzeniami UE ustanawiającymi Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (FAMI), Instrument Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (IZGW) oraz Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego (FBW) zainteresowane państwa członkowskie powinny zapewnić, aby ich krajowe strategie i programy dotyczące tych funduszy uwzględniały szczególne wyzwania w zakresie zarządzania migracjami, z jakimi zmagają się regiony najbardziej oddalone¹²⁵. Ponadto proponowany pakt o migracji i azylu¹²⁶ ma na celu zapobieganie migracji nieuregulowanej i zapewnienie azylu osobom potrzebującym.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- zapewniły, by krajowe strategie i programy w ramach unijnych funduszy FAMI, IZGW i FBW uwzględniały szczególne wyzwania w zakresie zarządzania migracjami, z jakimi zmagają się regiony najbardziej oddalone, zgodnie z przepisami ustanawiającymi te fundusze; zapewniły współpracę w zakresie wdrażania w regionach najbardziej oddalonych unijnych, krajowych i regionalnych strategii i programów związanych z migracją; zapewniły odpowiednie warunki dla małoletnich bez opieki;
- osiągnęły synergie w wykorzystywaniu funduszy UE w celu sprostania wyzwaniom stojącym przed regionami najbardziej oddalonymi w zakresie zarządzania migracjami oraz przeznaczały na ten cel odpowiednie środki finansowe;
- zaangażowały władze regionalne i zainteresowane strony w kształtowanie i wdrażanie takich programów.

Komisja zamierza:

- monitorować stosowanie w programowaniu i wdrażaniu krajowym w ramach zarządzania dzielonego podejścia opartego na partnerstwie, aby zagwarantować, że programy krajowe w ramach FAMI, IZGW i FBW uwzględniają konkretne wyzwania związane z migracją, z którymi zmagają się regiony najbardziej oddalone oraz nowe zagrożenia, w obliczu których stoją;
- wspierać zwiększanie świadomości na temat regionów najbardziej oddalonych i zachęcać władze lokalne i regionalne do wykorzystywania możliwości wynikających z funduszy UE

¹²³ Oświadczenie prasowe francuskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministra Terytoriów Zamorskich z 11 lutego 2021 r.

¹²⁴ Źródło: EuroMed Prawa Człowieka i Biuro UNHCR.

¹²⁵ Rozporządzenie (UE) 2021/1147, motyw 64; rozporządzenie (UE) 2021/1148, motyw 63; rozporządzenie (UE) 2021/1149, motyw 58: stanowią wszystkie, że zainteresowane państwa członkowskie powinny zapewnić, aby ich krajowe programy uwzględniały szczególne wyzwania w zakresie zarządzania migracjami, z jakimi zmagają się regiony najbardziej oddalone.

¹²⁶ COM(2020) 609 final.

w celu rozwiązywania lokalnych problemów i zaspokajania lokalnych potrzeb; działać na rzecz wytwarzania synergii między różnymi funduszami UE w celu sprostania wyzwaniom związanym z migracją i bezpieczeństwem;

- monitorować sytuację migracyjną w regionach najbardziej oddalonych, które są szczególnie narażone na napływ migrantów, i, w razie potrzeby, wspierać państwa członkowskie w opracowywaniu rozwiązań dostosowanych do potrzeb;
- wykorzystywać programy prac dotyczące instrumentów tematycznych w ramach FAMI, IZGW i FBW, aby pomóc w sprostaniu wyzwaniom związanym z migracją w tych regionach, uwzględniając środki wsparcia na rzecz małoletnich bez opieki.

4. WZMOCNIONE PARTNERSTWO, DIALOG I WSPARCIE

Priorytetem Komisji pozostaje włączenie specyfiki regionów najbardziej oddalonych do głównego nurtu polityki, aby zgodnie z art. 349 TFUE zapewnić dostosowanie strategii politycznych, przepisów, funduszy i programów UE do tych regionów. Komisja systematycznie uwzględnia problemy tych regionów podczas kształtowania polityki. Tylko w 2021 r. Komisja uwzględniła specyfikę tych regionów w prawie 30 wnioskach ustawodawczych, inicjatywach politycznych i programach prac, na przykład w ramach programu „Horyzont Europa”, instrumentu „Łącząc Europę”, programu LIFE, EFMRA, programu Erasmus+ i programu „Cyfrowa Europa”. Dzięki wytycznym dotyczącym lepszego stanowienia prawa¹²⁷ oceny oddziaływania terytorialnego jeszcze lepiej określają wpływ wniosków ustawodawczych na poszczególne regiony, w tym regiony najbardziej oddalone.

Regiony najbardziej oddalone mogą skorzystać w ramach strategii politycznych UE z wielu nowych możliwości wsparcia ułatwiającego im kształtowanie, wdrażanie i finansowanie strategii rozwoju regionalnego dostosowanych do ich potrzeb. Komisja pragnie pomóc tym regionom w przeprowadzeniu niezbędnych reform i inwestycji, wykorzystaniu możliwości i synergii istniejących w programach UE oraz poprawie zdolności administracyjnych i uruchamiania w tym celu narzędzie doradcze. Komisja organizuje regularne spotkania wysokiego szczebla i sesje grup roboczych z udziałem regionów najbardziej oddalonych i ich państw członkowskich oraz dąży do rozwinięcia dialogu, aby lepiej zrozumieć problemy mieszkańców tych regionów i zwiększyć świadomość na temat strategii politycznych UE. Komisja wspierała dialog obywatelski i punkty Europe Direct w tych regionach.

Komisja wzywa zainteresowane państwa członkowskie i regiony najbardziej oddalone, aby:

- wspólnie opracowały dla każdego regionu najbardziej oddalonego plan rozwoju regionalnego uwzględniający potrzeby tego regionu; zidentyfikowały wąskie gardła i obszary, w których należy przeprowadzić reformy; rozwinęły szczególne atuty i przewagę komparatywną oraz w nie inwestowały; określiły priorytety oraz rozdzielały fundusze zgodnie z tymi priorytetami;
- wykorzystwały wszystkie szczególne możliwości skierowane do regionów najbardziej oddalonych w ramach unijnych inicjatyw politycznych i przepisów, programów i funduszy;
- rozwijały ogólne zdolności administracyjne, uczestniczyły w inicjatywach Komisji poświęconych budowaniu zdolności administracyjnych¹²⁸; wykorzystywały pomoc

¹²⁷ COM(2021) 219 final.

¹²⁸ Na przykład pilotażowe działanie z udziałem OECD dotyczące budowania zdolności administracyjnych, TAIEX-REGIO PEER 2 PEER, wspólnoty praktyków DG ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej, ramy kompetencji, pakiety na rzecz uczciwości, program szkoleniowy dla ekspertów.

techniczną w przygotowywaniu dużych projektów; korzystały z istniejących narzędzi UE, np. z JASPERS¹²⁹; budowały zdolności na potrzeby uczestnictwa w programach o charakterze konkurencyjnym;

- wykorzystywały Instrument Wsparcia Technicznego do zwracania się o wsparcie w realizacji istotnych reform, szczególnie w obszarach określonych w niniejszym komunikacie; szczególnie wskazane są wnioski obejmujące wiele regionów, ponieważ umożliwiają uzyskanie korzyści skali oraz wymianę najlepszych praktyk;
- rozpowszechniały na szczeblu lokalnym dostarczone przez Komisję informacje na temat możliwości finansowania;
- rozszerzyły zakres gromadzenia danych w regionach najbardziej oddalonych w celu uzupełnienia obecnych braków w statystykach regionalnych.

Komisja zamierza:

- uruchomić narzędzia doradcze, aby pomóc poszczególnym regionom najbardziej oddalonym w kształtowaniu, na ich wniosek, planów rozwoju regionalnego, reform i programów inwestycyjnych; ułatwić wytwarzanie synergii między możliwościami dostępnymi w ramach unijnych funduszy i programów;
- zachęcać regiony najbardziej oddalone do składania wniosków o wsparcie z Instrumentu Wsparcia Technicznego, w postaci dostosowanej do potrzeb wiedzy technicznej, w celu opracowania i wdrożenia reform w wielu różnych obszarach polityki; angażować regiony najbardziej oddalone w ramach corocznego uruchamiania Instrumentu Wsparcia Technicznego w poszczególnych krajach, z pomocą organów koordynujących;
- opracować portal zawierający informacje na temat możliwości korzystania przez regiony najbardziej oddalone z funduszy, programów i inicjatyw politycznych UE; zorganizować na potrzeby tych regionów serię sesji informacyjnych na temat programów i inicjatyw przewodnich UE, skierowanych do małych i średnich przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych i społeczeństwa;
- przeanalizować propozycje regionów najbardziej oddalonych i ich państw członkowskich (deklaracja CPRUP z 2021 r., wspólne stanowisko z 2022 r.) i podjąć w związku z nimi działania następcze w ramach grupy roboczej ds. regionów najbardziej oddalonych;
- uwzględniać, przez podejście dostosowane do ich potrzeb i do danego miejsca, specyfikę regionów najbardziej oddalonych w inicjatywach, wnioskach ustawodawczych i programach, w stosownych przypadkach sporządzając oceny oddziaływania terytorialnego;
- dalej uwzględniać specyfikę tych regionów w zmianach regulacji i wytycznych dotyczących pomocy państwa w odniesieniu do wszystkich sektorów, w oparciu o przepisy dotyczące tych regionów zawarte w obowiązującym prawodawstwie UE dotyczącym pomocy państwa;
- wspierać budowanie zdolności administracyjnych, opracowywanie powiązanych planów działania i paktów na rzecz uczciwości oraz wymianę wiedzy między instytucjami zarządzającymi za pomocą istniejących narzędzi¹³⁰; wspierać budowanie zdolności na potrzeby uczestnictwa w programach o charakterze konkurencyjnym;

¹²⁹ [Wspólna inicjatywa wsparcia projektów w regionach europejskich \(JASPERS\) \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/jaspers/).

¹³⁰ [TAIEX-REGIO PEER 2 PEER \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/taieux-regio-peer-2-peer/) oraz wspólnoty praktyków.

- rozwijać komunikację i dialog z władzami lokalnymi, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstwami, społeczeństwem i osobami młodymi w oparciu o istniejące struktury, w tym dialog obywatelski;

rozwijać prognozę strategiczną na temat wpływu najważniejszych tendencji na regiony najbardziej oddalone, tak aby odpowiednio dostosować strategie polityczne, i wspierać gromadzenie danych na potrzeby kształtowania polityki w oparciu o dowody.

PODSUMOWANIE

Niniejsza wzmocniona i odnowiona strategia na rzecz regionów najbardziej oddalonych stanowi dowód stałego zaangażowania Komisji na rzecz rozwoju i dobrobytu tych regionów. Jest to zobowiązanie instytucjonalne, wynikające z art. 349 TFUE; jest to konieczność polityczna, ponieważ w regionach tych żyje 5 mln obywateli Unii; jest to konieczność gospodarcza, ponieważ regiony te posiadają niewykorzystany potencjał, w szczególności w zakresie zielonej gospodarki; jest to również inwestycja geostrategiczna, zwiększająca rolę tych regionów jako bram Unii Europejskiej do reszty świata.

Postawienie ludzi w centrum tej strategii i przyszłych działań oznacza także zapewnienie wszystkim obywatelom UE, niezależnie od miejsca urodzenia i zamieszkania, dostępu do kształcenia, szkoleń, mieszkań, opieki zdrowotnej i podstawowych warunków życia. Chodzi też o zapewnienie osobom młodym możliwości wykorzystania ich potencjału.

Zgodnie z tymi właśnie celami w niniejszym komunikacie określono priorytety działań UE na rzecz wspierania trwałej odbudowy i wzrostu gospodarczego w regionach najbardziej oddalonych, uwolnienia ich potencjału wzrostu oraz zmniejszania różnic w jakości życia między tymi regionami a resztą Unii.

Chociaż takie starania wymagają znacznego zaangażowania na poziomie UE, przede wszystkim same regiony muszą opracować własną wizję odbudowy i wzrostu. Pomimo podobieństw, regiony najbardziej oddalone UE różnią się od siebie, a ich wizje rozwoju muszą być dostosowane do ich potrzeb, opracowane w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi, zgodnie z priorytetami europejskimi, zgodnie z zasadą partnerstwa oraz w oparciu o konsultacje ze wszystkimi grupami społecznymi żyjącymi na tych obszarach. Trwała odbudowa wymaga również ustalenia priorytetów zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, woli politycznej, reform i zdolności administracyjnych.

Komisja zobowiązuje się do ożywienia dialogu i zachęcania do wykorzystywania w tym celu specjalnie dostosowanego wsparcia. Komisja będzie nadal ściśle współpracować z regionami najbardziej oddalonymi i ich państwami członkowskimi oraz innymi instytucjami, w szczególności z Parlamentem Europejskim i Radą, aby uwzględnić kwestie dotyczące tych regionów we wszystkich odpowiednich strategiach politycznych UE. Komisja podwoi wysiłki, aby pomóc tym regionom w wykorzystaniu posiadanych przez nie atutów oraz w wykorzystaniu bezprecedensowych możliwości, jakie stwarzają strategie polityczne UE, jednolity rynek i wsparcie finansowe, do zainwestowania w ich przyszłość.